פני משה על תלמוד ירושלמי מועד קטן

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי מועד קטן

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-מועד-קטן/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 8
הלכה ג 12
הלכה ד 13
הלכה ה 15
הלכה ו 19
הלכה ז 20
הלכה ח 21
הלכה ט 22
הלכה י 23
פרק ב 24
הלכה א 24
הלכה ב 27
הלכה ג 28
הלכה ד 30
הלכה ה 31
פרק ג 32
הלכה א 32
הלכה ב 37
הלכה ג 38
הלכה ד 39
הלכה ה 40
הלכה ו 50
הלכה ז 51
הלכה ח 54
הלכה ט 56

פרק א

הלכה א

מתני' **משקין בית השלחין במועד ובשביעית**. בית השלחין היא שדה שצריכה להשקותה תדיר ולישנא דצחותא הוא שצמאה למים ואתה עיף ויגע תרגימו משלהי ולאי והחי"ת וה"א מתחלפין שהן ממוצא אחד. ומכיון שרגיל להשקותה תדיר והתחיל להשקותה קודם המועד אי לא משקה לה אתא לידי פסידא מותר להשקותה דכל דבר האבד ולית ביה טירחא יתירא שרו רבנן לעשותו בחולו של מועד כדאמרינן בגמרא דכתיב ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלהיך מה שביעי עצור אף ששה עצורין אי מה שביעי עצור מכל מלאכה אף כל ששה עצורין מכל מלאכה ת"ל השביעי ה"א יתירה השביעי עצור מכל מלאכה ואין הששה עצורין מכל מלאכה הא לא מסרן הכתוב אלא לחכמים לומר לך איזה יום אסור ואיזה יום מותר איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת. ודווקא בית השלחין אבל שדה הבעל שהיא שותה למטר השמים וכשמשקה אותה אינה אלא להרווחה ולהשביחה לא התירו חכמים להשקותה בחול המועד:

ובשביעית. וכן בשביעית משקין בית השלחין:

בין ממעין שיוצא בתחלה. שיוצא' עכשיו מתחלה ואין חוששין שמא יפלו גדודותיו הואיל וחדש הוא ובין ממעין שלא יצא בתחלה אלא שישן הוא:

אבל אין משקין לא מי גשמים. גזירה שמא ישקה ממי קילון והוא בור עמוק ובו מי גשמים מכונסין דאיכא טירחא יתירא לדלות מתוכה וכל טירחא יתירא אסרו במועד:

ואין עושין עוגיות לגפנים. עוגיות הן חריצין עגולים שעושין בעיקרי הגפנים כדי שיתמלאו מים ומשום טירחא יתירא וכל זה במועד אבל בשביעית לא גזרו משום טירחא יתירא:

גמ' **ניחא מעין שלא יצא בתחל**'. שכבר היה שפיר הוא שמשקין ממנו אלא מעין שיצא עכשיו בתחלה אמאי שרי ולא טריח הוא בתמיה ניחוש דילמא אתי לאינפולי ואזיל וטרח טירחא יתירא:

אלא מתני' כר"מ היא. דס"ל מעין שיצא בתחלה משקין ממנו אפי' שדה בית הבעל בדאמר בתוספתא ריש מכלתין ומייתי לה לקמן ולר"מ לא חיישינן למידי:

אמר ר' יוסי. לא היא דאיכא למימר דברי הכל היא מתני' ואפי' לחכמים דפליגי לקמן על ר"מ דמיירי שהיה מעין אחר שיצא כבר ועשאו עכשיו שנים או שהיה מימיו מועטין

ונתברכו לצאת יותר בהרווחה וזהו דקרי ליה שיצא בתחלה כלומר שיצא עכשיו בהרווחה טפי הלכך לא חיישינן דילמא אתי לאינפולי:

ותני. בתוספתא שם דפליגי ר"מ וחכמים בזה כדאמרן:

שחרבה מן המים. וצמאה לכך:

על דעתי' דר"מ וכו'. ומפרש לפלוגתייהו דלר"מ משקין ממנו אף דבר שאינו אבד כמו שדה בית הבעל ואפילו היא דבר שהוא טריח שיצא בתחלה ולרבנן אין משקין ממנו אלא דבר שהיא אבד כמו בית השלחין שאבד ובלבד דבר שאין טריח כלומר דליכא למיחש לטירחא יתירא וכדמוקי ר' יוסי שהיה אחד ונעשה שנים וכו':

אבד וטרח. אם הוא בית השלחין שהוא דבר האבד ויש בו חשש טירחא מה אמרו בה רבנן אם תרתי דוקא בעו שיהא דבר אבד וליכא ביה טירחא או דילמא דבר אבד בלחוד סגי:

נישמעינה מן הדא. דתנינן בברייתא כל שהיא פסידה והולכת שרואין אותה הולכת ונפסדה כשאין משקין אותה זו היא בית השלחין ומשקין אותה במועד:

עמדה. מלהכחיש. שלא נראית כחושה ונפסדת מחמת שאין לה השקאה זו נקראת בית הבעל ומחלוקת דרבי מאיר וחכמים היא אלמא דבדבר אבד לחוד תליא מילתא. עד כמה תשהא ותיעשה בית השלחין. כמה זמן קודם הרגל צריך שתשהה בחורבתה שתהא נקראת בית השלחין לענין שיהא מותר להשקותה במועד אם עד כדי שתשהה ב' וג' ימים קודם לרגל ותראה כחושה:

נשמעינה מן הדא. עובדא:

חברייא. שדה של חברייא נגב קומי מועדא תלתא יומין שנגבה מחמת שלא באו לה מים וחזר במועדא שחזרו המים אליה ואתא עובדא קומי רב הונא אם מותר להשקותה מהמעין שחזר להיות נמשך ואמר רב הונא אילין זרעים דאכחשין שנראין כחושין מחמת שגנב המעין ישתיין אותן. מותר להשקותן שלא יפסדו לגמרי ואלין דלא אכחשין לא ישתיין וש"מ דכל שנראית כחושה מחמת שנגבה ג' ימים קודם הרגל משקין אותה במועד:

הורון בהדא מקרת דצילייא. בקעה אחת במקום ציילייא שהיתה זרועה שעורין והגיע זמנה להקצר והורי ר' יונה ור' יוסי לקצרן במועד כדי שלא יבקעו מחמת היבשות ויאבדו דכל דבר אבד מותר לעשות במועד:

ניחא מי קילון. דקתני במתני' דאין משקין מהן משום דאיכא טירחא יתירא לדלות מן הקילון שהוא בור. עמוק הרבה:

מי גשמים. בריכה מלאה ממי גשמים אמאי לא:
גזרו מי גשמים מפני שהן מכונסין כמי קילון. ואי שריית בהא אתי למישרי נמי בהא:
לא שנו. הא דאסרו להשקות ממי גשמים וממי קילון דוקא במועד הא בשביעית מותר. כדמפרש ואזיל לטעמא:
מה בין שביעית וכו'. גרסינן להא לעיל בסוף פ"ב דשביעית אהא דקתני התם מרביצין בעפר לבן בשביעית כדי שלא יפסדו האילנו' לא התירו אלא דבר שהוא אבד וכו'. כצ"ל וכן הוא שם:
ואית דבעי נשמעינה. להחילוק בין מועד לשביעית מן הדא טעמא לפי ששביעית זמנה מרובה ואם ימתין מלהרביץ כל השנה יפסידו האילנות ולפיכך התירו אבל מועד שזמנו קצר ימתין עד לאחר המועד:
אותן שבעת ימים האחרוני' של שביעית. לא מסתברא שנעשה אלו ימים האחרונים כשבעת ימי הרגל שהרי זמן קצר הוא ויכול להמתין ודרך בעיא היא אי מסתברא לומר כן. וחסר כאן והתם מסיים אשכח ותני מרביצין בעפר לבן בשביעית א"ל לא במועד דברי רבי שמעון וראב"י אוסר וכלומר דשמע מינה דכנגד הימים שאסור במועד מותר בשביעית לרבי שמעון ולראב"י אסור:
מי תמציות. מי גשמים המאמנין מן ההרים שלא פסקו הגשמים מה הן דינן לענין משקה מהן במועד:
נישמעינה מן הדא. דתנינן בתוספתא דמקואות:
גבי מעלות במקואות זו למעלה מזו וכו' כדתנינן במתני' פ"א דמקואות. וההרים בוצצין. מבצבצין וזוחלין ואלו הן מי תמציות שלא פסקו:
פסקו גשמים. אעפ"י שעדיין ההרים בוצצין הרי הן כמי תמציות שפסקו ודינן כמו שנשנה שם. הרי הן כמי גבים. כמי גשמים המכונסין בחפירות. מלשון מים מגבא. וכדינן שם לענין המקואות כך דינן כאן לענין להשקות מהן במועד דכל זמן שלא פסקו אינן כהמכונסין בחפירות ואינן דומין למי קילון כדתנינן במתני' דלגזור בהן משום מי קילון:
עד איכן. נקרא לא פסקו הגשמים:
עד כדי שתפרח הכרית. כרית הוא שם מקום ולסימן הוא דנקט ודוגמתו שנינו בפ' הקומץ רבה גבי מעשה המנורה כפתורים למה הן דומים כמין תפוחי הכרתים וכלומר שתפרח על פני המים כמין תפוחים כדרך שנראה בירידת גשמים מרובים וזהו כשלא

פסקו הגשמים ויורדין בטיפות גדולות זו אחר זו ונזכר זה למעלה במס' תרומות בפ"ח בהלכה ו' ושם כתוב עד כדי תפוח הכרית והנכון כדי שתפרח כמו שכתוב כאן:

עד כדי שיעשו כרגלי האווז. כשהטיפות גשמים תוכפין זו אחר זו נעשו כמין רגלי האווז על פני המים:

פרחה הכרית ולא פסקו. שרואין כעין תפוחים על פני המים וזהו נקרא לא פסקו הגשמים כדאמרן ומיבעיא ליה אם למפרע הוא נעש' כמעיין ודינו לטהר בכל שהוא כדין המעין או מכאן ולהבא ונ"מ כדמפרש ואזיל ליידא מילה. לאיזה דבר נ"מ:

הטביל בו. באותן מי גשמים מחטין וצינורות מקודם שנראו בהן כעין תפוחים עליהם והשתא נ"מ לדינא איכא דאין תימר למפרע הוא נעשה כמעין א"כ טהרו אף על פי שלא היה בהן כשיעור ארבעים סאה שהמעין מטהר בכל שהוא ואין תימר מכאן ולהבא לא טהרו אותן שהטביל בו מקודם לכן ולא איפשיטא הבעיא:

איליין אגטרגטייא. זהו מים הנמשכין על פני המחיצות הבנין כעין שעושין ברחיים של מים ונקרא סוסטירנא:

מה את עביד לון. אם דינן כמו קילון ואין משקין מהן במועד או דילמא אינן כמו קילון הואיל וליכא בהו טירחא יתירא לדלות מהן כמו במי קילון ולא איפשיטא:

והפשיק המעיין מתוכה. שפסקו מים הנמשכין מן המעיין לתוכה מהו להשקותה ממנה במועד:

מה אנן קיימין. במאי עסקינן להא אם בשעה שהגשמים יורדין אמאי לא והלא הן כמושקין מחוברים לים הגדול שהרי הגשמים יורדין זא"ז ואין כאן טירחא להשקות מהן אלא ודאי בשעה שכבר פסקו הגשמים מיירי והשתא אם בשעה שפסקו הגשמים הוא וכי זה לא כבריכה וכו' ואת אמרת אין משקין ממנה א"כ הדא אמרה וכו' דנמי אין משקין ממנה דגזרינן משום מי קילון:

בריכה. מלאה מים שנתמלאה ממי הקילון ואחר כך המשיך המעיין לתוכה שירדו המים מן המעין לתוכה מה להשקות ממנה:

נישמעינה מן וכו'. שניטופה המים ממנה וירדו לתוך שדה בין השלחין האחרת משקין ממנה על כל פני השדה וא"כ ה"ה נמי כשהמשיך מן המעיין לתוך הבריכה:

אמר ר' ירמיה. דאין ראיה מכאן דאיכא למימר ועודה מנטפת מן בית השלחין הראשונה לתוכה מיירי ולית כאן לחוש שמא יפסקו אבל בהמשיך המעיין לתוכה איכא למיחש שמא יפסקו המים הנמשכין:

וכי וכו'. ודחי הש"ס להא דר' ירמיה וכי מחמת הניטוף טיפין טיפין לתוכה יכולה היא להשקות כל השדה מן הטיפין אלא ודאי לאו דבהכי מיירי שכבר נתמלאה מחמת שניטוף לתוכה ומחמת עצמה שהיא מלאה עכשיו ובכה"ג את אמר משקין ממנה א"כ הדא אמרה וכו' דגם בבריכה הדין כן:

ותני שמואל בהדיא כן. הפוסקין אלו הן הצינורות הנמשכין ועל שם שמצוי היא שהן נפסקין נקראו הפוסקין:

לא ישקה מהן ברגל. שמא יפסקו ואיכא טירחא יתירא לדלות מהן כמו מי קילון:

אם היתה אמת המים עוברת ביניהן וכו'. דליכא למיחש שמא יפסקו וה"נ מכיון שהמשיך המעיין לתוכה לא חיישינן למידי:

אלו הן הבדודין שבעיקרי אילנות החפירות שעושין סביב עיקרי אילנות שיתמלאו ממי הגשמים ויהו משקין העיקרין:

כהאי דתנינן תמן. בפכ"ט דכלים דקחשיב התם מה שהוא חיבור להכלים וקתני יד הבדיד ארבעה והוא הכלי ברזל שבו חופרין גומות סביבות האילן כדי שיחזיקו מימיהן ועל שם הגומות שנקראו בדידין נקרא הכלי החופר בהן בדיד:

הלכה ב

מתני' **ר' אלעזר בן עזריה אומר אין עושין את האמה**. אותן חריצים שעושין בקרקע סביב השדות וקורין אמה לפי שהן רוחב אמה ברום אמה ואין עושין אותן בתחלה שלא היתה מעולם ורוצה לעשותה עכשיו לא במועד משום טירחא ולא בשביעית. מפני שנראה כעודר קרקע בשביעית:

וחכמים אומרים עושין את האמה בתחלה בשביעית. שאם לא ישקה יפסידו כל האילנות שבשדה ומתקנין את המקולקלות במועד שאם נפל עפר לתוכה ואינה מקלחת מתקנין אותה אבל אין עושין אותה בתחלה במועד והלכה כחכמים:

ומתקנין את קלקולי המים שברשות הרבים. מים המכונסין בגומות לשתות מהן ואפי' אין רבים צריכין להם עכשיו משום שדבר הצריך לרבים אינו נגמר אלא בשעת הבטילה דדמיא לקדירא דבי שותפי' ואם לא יעשו אז לא יעשו לעולם:

וחוטטין אותן. מנקין ומוציאין מתוכן הצרורות והקסמין והעפרורית שנפלו בהן:

ועושין כל צרכי הרבים. כמפורש בריש פ"ק דשקלים:

ומציינין. עושין ציונין על הקברות שהיו ממחין בסיד ושופכין לסימן לעוברי דרכים שלא יעברו במקום טומאה:

ויוצאין. שלוחי ב"ד במועד אף על הכלאים שכרן מתרומת הלשכה נשכרין בזול בימי מועד מפני שהן בטלין:

גמ' **תמן תנינן**. בפ"ג דשביעית בהלכה ב' דתנינן שם עושה אדם את זבלו אוצר כדאמרינן שם שאפי' יותר משלוש אשפות במקום אחד מותר ומוסיף עליהן כמו שירצה ולאצור עליהן הרבה וקתני התם בסיפא היה לו דבר מועט מוסיף עליו והולך ר"א בן עזריה אוסר וכו' ומפרש להא הש"ס וקאמר פתר לה תרין פתרין להך סיפא הפתרא הת' דה"ק כשהי' לו דבר מועט בתוך ביתו מערב שביעית כלו' שכבר הוציא מערב שביעית לתוך שדהו וכך הוא הגי' בהדיא שם דפתרא הא' קאמר בשהיה לו דבר מועט בתוך שדהו בשביעית שהוציאו לשם מערב שביעית וקאמר הת"ק ה"ז מוסיף עליו והולך, משפסקו עובדי עבוד' דליכא למיחש למידי ר"א ב"ע אוסר מ"ט דר"א בן עזריה שמא לא ימצא לו זבל עד שיהא בו לעשות האשפות כשיעור דתני התם ונמצא מזבל הוא אותו מקום שהוסיף עליו בתחלה בשביעית:

אתיא דר"א בן עזריה כר' יוסי וכו'. בשביעית שם לא גריס להא ולפי הגי' דהכא יש לפרש דאדר' יוסי דריש הפרק דהתם הוא דקאי דקתני מאימתי מוציאין זבלים לאשפתות. שלא יהא נראה כמזבל שדהו בשביעית משיפסק עובדי עבודה וכו' ר' יוסי אמר משיקשור משיעשה הזבל קשרים קשרים מחוברים יחד ואינו ראוי לזבל השדה כמו המפוזר. אלמא דס"ל לר' יוסי מפני שאין הזבל מצוי כל כך לשיהי' כשיעור האשפות שלא יאמרו מזבל הוא שדהו בשביעית והלכך קאמר עד שיעשו קשרים קשרים וה"נ ס"ל לר"א בן עזריה לפי שאין זבל מצוי הלכך אוסר להיות מוסיף והולך על דבר המועט שמא לא ימצא לו זבל כשיעור לעשות האשפות:

פתר לה פתר חירין. ויכול אתה לפתור בה פתרא אחרינא דמיירי בשהיה לו מועט בתוך ביתו מערב שביעית שלא הוציאו לשדהו עכשיו מבקש הוא להוציאו דלהת"ק מוסיף עליו והולך ור"א בן עזריה אוסר שמא לא ימצא לו זבל כשיעור:

ולא כבר מזבל הוא מערב שביעית. אפתרא קמא פריך דאם שהיה לו דבר מועט בתוך שדהו בשביעית א"כ הוציאו ונתנו לשם מערב שביעית וכבר שדהו מזובל הוא ואמאי אוסר ר"א בן עזריה להוסיף עליו:

מפני מראית העין. שהרואין אותו מוציא פתוח מכשיעור יאמרו לזבל שדהו הוא מוציא. שאין הכל יודעין שכבר מזובל הוא מערב שביעית והילכך עד שיוציא עשר משפלות כאחת שהוא שיעור אשפה:

ולית לרבנן מפני מראית העין. בתמיה:

אמר רבי אידי דחוטרא. ממקום חוטרא:
סלו ומגריפו. שמוציאין עמו מוכיחין עליו שלעשות אשפה הוא מכוין וכדרך העושין אשפה שגורפין את הזבל במגריפה אל מקום אחד ומחליקין האשפה במוט ובמקל. סלו הוא מוט וישאהו במוט ת"י באסלא:
אילין שמועתא דהכא. כל השמועות שנאמרו כאן במסכת שביעית אליבא דר' אלעזר בן עזריה הולכין הן למאי דתנינן תמן זה הוא במ"ק דהכא. וכן דרך הש"ס הזה שמביא כדרך דאיתמר התם בשביעית דתנינן הכא ר"א בן עזריה אומר וכו' וכדמפרש לה לקמן והשתא מפרש טעמא דראב"ע דאוסר בשביעית דר' ירמיה קאמר משמיה דנפשיה מפני שהוא מכשיר את צדדיה לזריעה שעל ידי שרוצה שתתקיים החפירה מתקן הוא ומחזיק הצדדים שלא יפול העפר לתוכה וע"י כך מכשיר הצדדין לזריעה ונמצא עושה עבודת הקרקע בשביעית:
ור' ירמיה וכו' בשם ר' בא בר ממל אמר מפני מראית העין כלומר שהחפירה עצמה בלאו הכי אסירה מפני מראית העין שנראה כחופר את הקרקע בשביעית:
הוון בעי מימר. השתא מפרש להא דקאמר ר' יוסי בר' בון דאילין שמועתא דהכא למאי דתנינן תמן הן כדהוון בני ישיבה בעו מימר דלמ"ד תמן מפני מראית העין ניחא דה"נ כן וכדמשנינן לעיל אליבא דראב"ע ולשיטתיה הוא דאזיל אלא דלמאן דאמר תמן והיינו לראב"ע דהכא דטעמא הואי מפני שמכשיר את הצדדים לזריעה ואינו חושש מפני מראית העין א"כ הכא בשביעית מאי אית לך למימר דמה שייך הכשר לזריעה במה שמוסיף מעט על הזבל ומ"ט דראב"ע דאוסר להוסיף בשהיה לו דבר מועט:
לית לך. כלומר ודאי לית לך טעם אחר אלא כהאי דאמרי' לעיל שמא לא ימצא לו זבל וכו' ואע"ג דכבר הוא מזובל מערב שביעית כדאקשינן לעיל מכל מקום כל זמן שמוציא מעט מעט אינו מניחו במקום שיש שם הזבל לפי שאין לו לעשות שיעור האשפה ומניחו בשדה אצל הזבל שישנו שם ונמצא מזבל בשביעית אותו המקום שהניחו שם:
מה נפק מן ביניהון. השתא מהדר הש"ס לפרש מאי בינייהו דהני מ"ד לטעמא דר"א בן עזריה גבי אין עושין את האמה בשביעית:
חפר לעשות אמה של בנין. איכא בינייהו שחפר ועשה להצדדין של האמה בבנין עצים ואבנים לחזקן וכהא דהוון בני ישיבה בעו מימר דלמ"ד תמן כלומר בסתם אמה דאסיר מפני מראית העין א"כ הכא נמי אסור מפני מראית העין דהא מיהת חופר בקרקע הוא ובשעת חפירה איכא מפני מראית העין אבל למ"ד דבאמה בעלמא טעמא הוא מפני

שהוא מכשיר את הצדדין לזריעה ואינו חושש למראית העין א"כ באמה של בנין הרי אינו מכשיר צדדיה לזריעה שאינו ראוי לזרוע שם מותר:

והכל מודים. בין ר"א בן עזריה ובין חכמים דפליגי אם עושין את האמה בתחלה בשביעית מודין הן שאם היה לו שם במקום שחופר את האמה סיד או צרורות או גיבסס מותר וזה נמי לתרוייהו דהני מ"ד אליבא דר"א לפי שאין המקום הזה ראוי לזריעה ומפני מראית העין נימא ליכא דנימא שהוא כחופר קרקע בשביעי' לעבודת השדה שהרי אין המקום ראוי לכך. ע"כ ממה דגרסינן בשביעית שם:

ומתקנין וכו'. מפני שהוא דבר שלצורך המועד הוא אבל אם היה דבר שאינו לצורך המועד אסור:

בשל יחיד. הוא דמחלקינן בכך אבל בדבר של רבים אפי' דבר שאינו לצורך מועד מותר כדפרישית לטעמא במתני':

כהדא דבני דסכותא. מקום המרחץ בעיר סכותא נפחת ונפל במועדא ושרא לון ר' אבהו לעשותה ולתקנה במועד ופריך בטריח יכיוונו דבר שהוא טירחא ומכוונין בתחלה לעשות במועד היאך התיר וכי לא סברינן מימר לקמן בסוף פרקין ובלבד שלא יתכוין מלאכתו במועד:

אמרין היינו טעמא דשרי להו דאם לא מיתעבדא עכשיו לא מיתעבדא עוד דהוי כקדירא דבי שותפי כדפרישית במתני':

אריראַ דצפורן. כמו אריתא דדלאי. יאור קטן שדולין ממנו. להשקות השדות של מקום ציפורי. נפחתה ונתקלקל במועד והוון חברייא סברין לומר מותר לתקנו במועד מן הדא דתנינן ועושין כל צרכי רבים ואמר ר' פינחס לא אסר ר' ירמיה במעשה שבא לפניו בכה"ג אלא משום הלכת הפטיש כדתנינן סוף מעשר שני גבי ר' יוחנן כ"ג ועד ימיו היה פטיש מכה בירושלים במועד במלאכת דבר האבד וביטל יוחנן כ"ג לזה משום דאוושא מילתא טובא ואיכא זלזול מועד וה"נ אסר ר' ירמיה משום דאוושא מילתא טובא:

בית עלמא. בית החיים של בר מקטייא כך שמו נפחת במועד והיה רב הונא סבר להתיר לתקן מן הדא וכו' וא"ל ר' מנא ולא תני דבי שמואל שלא הותר אלא להיות שפין את סדק הן במה שהוא צורך הרבים אבל לתקן לגמרי לא התירו:

חוטטין אותן. קתני במתני' ומפרש מאי חוטטין גרפין לון גורפין העפר והצרורות שנפלו לתוכן כהאי דתנינן תמן בפ"ד דמקואות החוטט בצינור לקבל צרורות המעכבים הילוך המים:

אלו הן צרכי רבים וכו'. ככתוב לעיל בפ"ק דשקלים בהלכה א' עד סיף הלכה עיין שם:

הלכה ג

מתני' **ר"א בן יעקב אומר מושכין את המים מאילן לאילן**. בשדה של אילנות וצריך להשקות האילנות מושכין המים מאילן לאילן אבל לא ישקה את כל השדה כולה דלא התיר אלא משום אילנות שלא יופסדו:

זרעים שלא שתו לפני המועד לא ישקם במועד. שלא התירו להשקות בית השלחין במועד אלא בשרגיל להשקותה תדיר כדפרישית בריש פרקין:

וחכמים מתירין בזה ובזה. אפי' לא שתו לפני המועד וכן מתירין אפי' בשדה בית הבעל דליכא אלא משום הרוחה והך חכמים ר"מ הוא כדהובא בהלכה א' ואין הלכה אלא כר"א בן יעקב דסתמא דריש פרקין כוותיה אזלא. ואם היתה השדה לחה מותר להשקות את כולה אפילו לר"א בן יעקב דכזרעים ששתו לפני המועד דמו:

גמ' **ר' מנא אמר לה סתם**. להא דלקמן ולא בשם שמואל ור' אבון קאמר לה בשם שמואל. וגרסינן להא לעיל בסוף פ"ב דשביעית על הא דתנינן שם מרביצין בעפר לבן. עפר שבין האילנות נקרא עפר לבן ומרביצין אותו במים בשביעית בשביל שלא יפסדו האילנות דברי ר"ש ור"א בן יעקב אוסר ואמרינן שם בגמרא אתיא דר"ש כרבנן ור"א בן יעקב כשיטתיה דתנינן תמן מושכין את המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את כל השדה כולה. והשתא מפרש ואזיל לפלוגתייהו ר' מנא אמר לה סתם וכו' כדגריס כאן:

בסתם חלוקין. כלומר הא דפליגי בהשקאת כל השדה לא תוקמי להאילנות כשהן נטועין מרווחין ולא כשהן נטועים רצופין זה אצל זה אלא בסתם כשהן לא כמרווחין ולא כרצופין וכדמסיק ואזיל דמה אנן קיימין לפלוגתייהו אם בנטועי' מרווחין דברי הכל אסור להשקות השדה ביניהן דמכיון שיש ריוח הרבה ביניהן לא מיחזי שמשקה לצורך האילנות שלא יפסידו אלא כמשקה השדה עצמה וזה אסור בשדה של אילנות:

אם. בנטועין רצופין ד"ה מותר דאף ראב"י מודה שמשקה להשדה שביניהן שניכר שלצורך האילנות הוא משקה:

אלא כי אנן קיימין לפלוגתייהו בנטיעין מטע עשר אילנות לבית סאה דמר עביד להו כמרווחין ומר עביד להו כרצופין:

הא רבנן. ובעי הש"ס הא לרבנן דאמרינן דמודו במרווחין הרבה שאסור להשקות השדה שביניהן מהו שיהא מותר להמשיך המים מאילן לאילן וקאמר הש"ס נילף הדא דרבנן מן הדא דראב"י כמה דס"ל לראב"י במרווחין דידיה להשקות השדה ביניהן הוא דאסור אבל להמשיך מותר דהא איהו דאוסר במטע עשר לבית סאה משום דעביד להו כמרווחין

וא"כ מה דמתיר להמשיך אף במה דקרי מרווחין לדידיה מתיר הוא והוא הדין לרבנן אף במרווחין הרבה מותר להמשיך מאילן לאילן:

ולא כן סברינן מימר. השתא פריך על הא דקאמר אתיא דר"ש דשביעית כרבנן דמתני' וכי לא כן סברינן למימר דגם לרבנן במרווחין אסור והרי הן עפר לבן שבין האילנות וכי לא אף במרווחין ג"כ מתיר ר"ש להרביץ דהא סתמא קאמר מרביצין בעפר לבן והשתא לא אתיא כרבנן דמתני' דידן:

אלא כאן בשביעית כאן במועד. והשתא דאתינן להא לא צריכין לאוקמי להא דר"ש כרבנן בכל מילי דסברי הכא אלא לענין השקאת השדה בלחוד הוא דאמרן דר"ש דמתיר התם כמו דרבנן דשרו במתני' דידן לענין השקאה כל השדה ולעולם יש חילוק בין שביעית לבין מועד לרבנן וראב"י מחמיר אף בשביעית וכשיטתיה במועד:

מה בין שביעית וכו'. מפורש לעיל בהלכה א':

וחכמים מתירין בזה ובזה מאי בזה ובזה אם בין ששתו קודם לרגל ובין לא שתו קודם לרגל. בתמיה והא אם לא הורגלו להיות משקה אותן לא יפסידו אלא כאן באילן הוא דשרו להשקותן שלא יפסידו כאן בזרעים שאין נפסדין כל כך מהרה כמו האילנות אא"כ הורגלו תמיד להיות שותין:

הלכה ד

מתני' **צדין את האישות**\. היא תנשמת שבשרצים והיא בריה שאין לה עינים ומפסדת את השדות כמו העכברי' ומצינו במקרא דקרויה כך נפל אשת בל חזו שמש. ובגמרא הכא קאמר זו חולדה והיינו החולד שבכתוב החולד והעכבר וסמיך לה נמי אהאי קרא נפל אשת וגו' וקרי לה נמי חולדה:

משדה האילן ובשדה לבן. שדה שחורשין וזורעין אותה לתבואה ואין בה אילנות נקראת שדה לבן:

כדרכו. אפי' כדרכו שחופר בהגומא כדרכו ותולה בה המצודה:

ר' יהודה אומר בשדה האילן כדרכו. דמפסדי בה טפי עושה כדרכו כדפרי' דלהפסד מרובה חששו ומשדה הלבן דליכא פסידא כל כך עושה שלא כדרכו כדמפרש בגמרא שתוחב את השפוד בקרקע ומכה עליו בקרדום ומנענע אילך ואילך ומרדד האדמה תחתיו ונעשית הגומא מאליה אבל לא על ידי חפירה והלכה כגי' המשנה בבבלי וחכמי' אומרים משדה האילן כדרכו משדה הלבן שלא כדרכו והיינו בשדה לבן הסמוכה לשדה אילן כדי שלא יחריבו את האילנות ע"י שיצאו משדה לבן לתוכה:

ומקרין את הפירצה במועד. מעשה הדיוט שמסדר את האבנים זו על זו ואינו טח בטיט ובפירצה של כותל גינה מירי אבל כותל חצר שנפל בונהו כדרכו מפני הגנבים ואם היה גוהה ונוטה ליפול סותרו מפני הסכנה ובונהו כדרכו:

ובשביעית. דאין איסור משום מלאכה בונה כדרכו:

גמ' **אישות זו חולדה וכו'**. כדפרישי' במתני' ופריך ניחא בשדה האילן דאיכא פסידא טובא בשדה הלבן אמאי אלא בשדה הלבן שהיא סמוכה לשדה האילן מיירי:

כדרכו וכו'. כדפרישית במתני':

תני. בתוספתא מחריבין חורי הנמלים במועד מפני שהן מפסידים השדות:

נוטל מאלו. מחורי הנמלים שבצד זה ונותן בצד זה ומתוך כך הן מחנקין אלו את אלו:

והוא שתהא אמת המים עוברת ביניהן. בין החורין שבצדדין ואינן רגילין אלו באלו אבל אם יכולין לבוא אלו אצל אלו מכירין זו לזו ואינן מקפידין ביניהן:

אבן על גבי אבן. בלא צרור וטיט ביניהן או צרור ע"ג צרור בלא אבן ביניהן זהו מעשה הדיוט ומותר במועד:

ובשביעית בונה כדרכו אבן ע"ג צרור וכו'. דזהו בנין ממש ובשביעית מותר:

ובפירצה שאינה סגה את העפר. הא דהתירו לבנות פרצת הגדר בשביעית כדרכו דוקא בפרצה שאינה סגה את העפר כלומר שנפרצה לגמרי עד למטה סמוך לקרקע ואינה סוגה בעפר כלל אבל אם היא עדיין סוגה וסתומה בעפר אלא שנפרצו האבנים ממנה לא התירו דמכיון דאינה פתוחה כולה אסור לגודרה בשביעית דמיחזי כמתקן לצורך הקרקע:

ותני. בברייתא בהדיא כן כל פרצה וכו':

בשאינה מכשלת את הרבים. כלומר והא דאמרינן שאם היא סוגה בעפר אסור לגודרה דווקא בשאינה מכשלת את הרבים העוברין שם אבל אם היא מכשלת את הרבים שמחמת שנפרצה והיא סמוכה לרשות הרבים נכשלין בה בני ר"ה העוברין בהאבנים הפרוצות וכיוצא בזה בכה"ג אעפ"י שהיא עדיין סוגה בעפר ואינה פרוצה לגמרי מותר לגודרה בשביעית שלא להכשיל את הרבים וגריס להא לעיל בפ"ג דשביעית בהלכה ח' ושם היא כתובה בשבוש וטעות וגירסא דהכא נוחה ונכונה היא:

כהדא. דתנינן בברייתא בכותל של חצר במועד שאם היה כותלו גוהה ונוטה ליפול סותרו ובונהו:

ויסתור ולא יבנה. שהרי כל עצמו לא התירו אלא מפני הסכנה א"כ יסתור אותו ואמאי התירו לבנותו:

התירו סופו מפני תחלתו וכו'. והלכך מותר ג"כ לבנותו:

הלכה ה

מתני' **ר"מ אומר רואין את הנגעים**. במועד להקל שאם טהור הוא יטהרנו הכהן ששמחה היא לו אבל לא להחמיר שאם רואה הכהן שנגע טמא הוא ישתוק ולא יטמאנו ויצטרך לצאת מחוץ למחנה לפי שהטומאה והטהרה בכהן תליא מילתא דאי מטמא ליה הוי טמא ואי לא מטמא ליה לא הוי טמא:

וחכמים אומרים לא להקל ולא להחמיר. דסבירא להו משנזקק לראותו אינו רשאי שישתוק דלטהרו או לטמאו כתיב הלכך אין רואין את הנגעים כלל במועד והלכה כחכמים:

ועוד אמר ר"מ. דבר אחד להקל מלקט אדם עצמות אביו ואמו במועד כדי לקברן במקום הגון מפני ששמחה הוא לו כשרואה שנקברין בקבר אבותיו רבי יוסי אומר וכו' והלכה כרבי יוסי ואינו מלקטן במועד:

ולא יעורר על מתו. עורר קרוי שמעורר עצמו על המת מימים רבים ולחזור אחר הספדן כדרך שהוא עושה וצועק ואומר בואן עמי כל מרי לב ומי שלבו דוה עליו הולך ומספיד על קרובו. ולא יספדנו. למת שמת לו עכשיו לא ישכור ספדן לסופדו קודם לרגל שלשים יום לפי שדרך בני אדם לכנוס מעות לצורך הרגל ל' יום מכי שמע שדורשים בהלכות הרגל ושמא יוציא המעות שכנס לצורך הרגל להספדן וימנע משמחת הרגל ואית דאמרי לטעמא לפי שאין המת משתכח מן הלב עד לאחר שלשים יום אחר הספדו:

גמ' **תמן תנינן**\. בפ"ד דנגעים בהרת כגריס. זהו שיעור הבהרת לטמא אם נולד לו סימן טומאה כגון מחיה או שער לבן או פסיון אחר שבוע הראשון או לאחר הפטור כל אלו סימני טומאה הן כדשנינן שם בפ"ב ואם פשתה כגריס ונולד להגריס של פשיון סימן טומאה כגון מחיה או שער לבן והלכה לה האום זהו גריס הראשון הלכה לה והרי בו עכשיו גריס הפסיון עם סימן טומאה:

רבי עקיבא מטמא. שהרי יש כאן נגע כשיעור וסימן טומאה עמו:

וחכמים אומרים תיראה בתחלה. וצריך הכהן לראותה כמו בתחלה ולקמיה מפרש מאי נפקא מינה בין רבי עקיבא לרבנן שהרי אם תראה בתחלה ג"כ הכהן מטמא ומחליט אותו:

הא ר"ע וכו'. הא מאי נפקא מינה דבין לר"ע ובין לרבנן מחליטין אותו לטמא ומה ביניהו:

ערב הרגל ביניהון. אם אירע זה בערב הרגל שפסה כגריס ונולד לו סימן טומאה והלכה לה האום וכדמסיק ואזיל:

רבי עקיבא אומר האי קדמייתא ואין אתה נזקק לו לא להקל ולא להחמיר. כלומר. היינו הך כנגע הראשון ואין אתה צריך להזקק לו לראותו אם הוא טהור או טמא ולומר בו שאין לראותו היום כדי שלא לטמא ברגל לפי שבוודאי טמא הוא כטומאת נגע הראשון אשר היה בו:

ורבנן אמרי חורי הוא ואת פוטרו מן הראשונה. רבנן סברי נגע אחר הוא שהרי אתה פוטרו מן הראשונה שהלכה לה האום ואין כאן מנגע הראשון:

היידא היא שלא להחמיר שאין אתה נזקק לו לשנייה וכו'. מסקנא דמילתא היא לרבנן וכלומר והרי אתה מוצא בזה דאמרינן שלא להחמיר ולפיכך אין רואין אותו בערב הרגל וצריך שאין אתה נזקק לו לשנייה כלל לא להקל ולא להחמיר שאם אתה רואה אותו להקל זה אי אפשר שהרי יש בו סימן טומאה וצריך אתה להחמיר ולטמא אותו הלכך מוטב שלא לראותו כלל והיינו דאיכא נ"מ בין ר"ע לרבנן:

ר' יוסא בשם ר' אחא וכו'. ר' יוסה ור' יוסי בר' בון תרווייהו בשם ר' אחא פליגי כאוקמתא דתנאי דהני מתני' ואי מר ס"ל כמר או לא. ר' יוסי קאמר דאתייא דיחידאי דהכא כסתמא דתמן ודיחידאה דתמן כסתמא דהכא:

הכא קרי ליה למתני' דנגעים הואיל וכפירושא דהאי מתני' קיימינן ותמן קרי ליה למתני' דידן וכדמפרש ואזיל:

אתיא דיחידאה דהכא כסתמא דתמן ר"ע אומר וכו'. כלומר יחידאה דהכא והיינו ר"ע דמתני' דנגעים דס"ל היא קדמייתא ואין את נזקק לו לא להקל ולא להחמיר וכלומר אע"ג דבעלמא אמרינן אין את וכו' אבל הכא לא שייך כאן לומר דאין את נזקק לו לפי שטמא הוא מחמת נגע הראשון וכדפרישית לעיל וזהו כסתמא דתמן והיינו כסתם חכמים דמתני' דידן דסבירא להו אין רואין את הנגעים ברגל לא להקל ולא להחמיר והשתא אם אירע כה"ג בערב הרגל אין נ"מ לרבי עקיבא לענין אם לראות את הנגע או לא מפני דבלאו הכי הוא טמא מחמת נגע הראשון כדקאמר היא קדמייתא שאף על פי שהלכה לה האום מכל מקום הרי כאן בהרת כגריס של הפסיון ועם סימן הטימאה אשר בו. והא דקאמר ואין אתה נזקק לו וכו' היינו דבעלמא סבירא ליה לרבי עקיבא דאין רואין הנגעים בתחלה במועד לא להקל ולא להחמיר וכחכמים דמתני' דידן אבל אם אירע בערב הרגל כגוונא דמתני' דנגעים טמא הוא לרבי עקיבא ולפי שאין צריך לראותו בתחלה וכדאמרן:

ודיחידאה דתמן כסתמא דהכא וכו'. והיינו ר"מ דמתני' דידן כחכמים דמתני' דנגעים כדמפרש ואזיל דלרבנן במתני' דנגעים הא אמרן דסבירא להו חורי היא נגע אחר הוא ואת פוטרו מן הראשון וצריך לראותו בתחלה והלכך אם אירע זה בערב הרגל הרי זה

דינו כנגע בעלמא וכרבי מאיר דמתני' דידן דאומר רואין הנגעים בתחלה במועד להקל אבל לא להחמיר וזהו דלא כדרבי יוחנן דלעיל דקאמר ערב הרגל ביניהון ולרבנן דמתני' דנגעים אין רואין אותו כלל לא להקל ולא להחמיר וכדפרישית לעיל ור' יוסי בשם ר' אחא לא סבירא ליה הכי אלא דרבנן דמתני' דנגעים כרבי מאיר דמתני' דידן סבירא לה ואם אירע כן בערב הרגל רואין אותו להקל ולא להחמיר:

רבי יוסי בר' בון בשם ר' אחא לא קאמר כרבי יוסי בשם ר' אחא דתנאי דמתני' דנגעים פליגי בפלוגתא דתנאי דמתני' דידן דלאו מילתא היא אלא דבין דיחידאה דהכא ובין דרבנן דהכא במסכת דנגעים מודו לרבנן דתמן לא להקל ולא להחמיר וכצ"ל וט"ס הוא בספרי הדפוס וכלומר בעלמת כ"ע מודים דאין רואין הנגעים כלל ברגל לא להקל ולא להחמיר וכרבנן דמתני' דידן ולא דמי דינא דמתני' דידן לדינא דמתני' דנגעים כדמסיק ואזיל:

תמן. בשהלכה לה האום ברם הכא בשהלכו להם הסימנים והאום קיימת כלומר שאני בתחלה דמתני' דידן מבתחלה דהתם בדברי חכמים משום דהתם מיירי בשהלכה לה האום ופליגי אי אמרינן דהאי קדמייתא הוא ובחזקת טמא הוא או לא וכדלעיל אבל הכא בשהלכו להם הסימנין כלומר דאכתי לא נראו בה סימני טומאה רק האום קיימת ובתחלה ממש הוי ואיכא למימר דכ"ע בין רבי עקיבא ובין רבנן כרבנן דהכא סבירא להו דאין רואין בין להקל ובין להחמיר:

אמר רבי נראין דברי רבי יוסי במוסגר וכו'. בתוספתא פ"ק גריס לפלוגתא דרבי מאיר וחכמים דמתני' דחכמים ר' יוסי היא ואיפכא גריס התם בדברי רבי נראין דברי רבי מאיר במוסגר ודברי ר' יוסי במוחלט ומשום דמוקמינן לפלוגתייהו בהסגר שני דאלו בתחלה בהסגר ראשין מצי חזי ליה לכ"ע שהרי יכול לשמחו ולטהרו כי פליגי רבי מאיר ורבי יוסי בהסגר שני דסבירא ליה לר' יוסי שמא יראה בו סימני טומאה ואינו יכול לשתוק ויצטרך להחליטו ואח"כ יספר לו ימי ספרו בשיראה הכהן לטהרו והשתא פליגי תנאי אליבא דרבי דמאן דאמר נראין דברי רבי יוסי במוחלט שמא יראה אותו כלל במועד משום דסבירא ליה צוותא דאשתו עדיפא ליה וכל זמן שהוא מוחלט מותר הוא בתשמיש המטה ואם מטהרו יצטרך לספור ימי ספרו ואז אסור בתשמיש המטה כדכתיב וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים ואהלו זו אשתו הלכך לא יראנו וכר' יוסי אבל במוסגר נראין דברי ר' מאיר שיראה איתו להקל ולטהרו ואם יראה בו סימני טומאה ישתוק וכסבריה דרבי מאיר ומאן דאמר איפכא לרבי נראין דברי רבי מאיר במוחלט ויכול לראותו להקל ולטהרו ס"ל צוותא דעלמא עדיפא ליה דכל זמן שהוא מוחלט צריך לישב חוץ לג' מחנות

ולית ליה צוותא דעלמא ומצערא ליה הלכך רואה להקל ולטהרו ואעפ"י שיהיה אסור בתשמיש בימי ספרו אפ"ה צוותא דעלמא עדיפא ליה ודברי ר' יוסי במוסגר שלא יראה כלל דשמא מטמא ליה וישב חוץ לג' מחנות ולית ליה צוותא דעלמא:

ר' זעירא אמר ימי רגל ביניהון. אפלוגתא דר"ע ורבנן מהדר וכצ"ל רבי עקיבא אומר היא קדמייתא ואינו נכנס לעזרה ורבנן אמרו חורי הוא ונכנס לעזרה ובספרי הדפוס כתוב בטעות ובהיפך. וכלומר דבפשיטות איכא בינייהו דלר"ע הבהרת היא טמאה כמקודם וא"כ אם הוא קודם לרגל אסור ליכנס לעזרה כל ימי הרגל ואף על גב דאסור חוץ לג' מחנות עד שיטהר לרבותא אליבא דרבנן קמ"ל דאפילו ליכנס לעזרה מותר שהרי כל זמן שאינו רואה הנגע כלל בחזקת טהור הוא ופריך עלה הש"ס מאי קאמרת הא רבי עקיבא מטמא ומחליט וכן לרבנן אמרי תראה בתחלה ומחליטין שהרי יש בו סימני טומאה והיאך אמרת דנכנס לעזרה ולכולא עלמא טמא הוא שאף על פי שלא יראה הכהן אותו מ"מ אכתי טמא הוא שהרי עדיין לא נטהר מנגעו:

שמואל אמר פריחה ביניהון. כלומר אלא ודאי לענין ליכנס לעזרה לכ"ע טמא הוא ומיהו לענין פריחה איכא בינייהו דקיי"ל פרח בכולו מן הטמא טהור ומן הטהור טמא כדתנינן בפ"ח דנגעים וא"כ לר"ע דס"ל היא קדמייתא והוי טמא הרי זה כפורח מן הטמא וטהור הוא ולרבנן דאמרי תראה בתחלה וכנגע אחר הוא הוי כפורח מן הטהור וטמא הוא שהרי אכתי לא נזקק הכהן לזה נגעה אחר עד שפרחה בכולו וה"ז כפורח מן הטהור והוא טמא:

ואמרין בשם שמואל. ואיכא דאמרי בשם שמואל דלענין פריח' בשחין המורד. ביניהון שחין המורד זהו שעלה בו קרום ולא נתרפא כראוי ונקרא מורד ודינו שאינו מעכב הפריחה כדתנן בפרק הנזכר ולר"ע היא קדמייתא וכפורח מן הטמא וטהור הוא ולרבנן דאמרי נגע אחר הוא הרי זה כפורח מן הטהור וטמא הוא:

בגין דהיא חורי. כלומר אסוקי מילתא היא דהא דאמרינן פריחה בשחין המורד ביניהון אף על פי דהיינו הך דאמרן דפריחה איכא ביניהון וא"כ מאי איכא בין לישנא קמא דשמואל ובין לישנא בתרא להכי קאמר דהא קמ"ל האי לישנא בתרא לדיוקא דבשביל דמיחשב' לרבנן כנגע אחר אבל אי הוה אמרינן דהיא היא א"כ הפריחה בשחין המורד טהור הוא אח"כ ואתייא כהאי דאמר ר"ל וכו' דקאמר טמא וכי הדר פרחה ביה טהור הוא:

ועוד אמר ר"מ וכו' בראשונה וכו'. גרסינן להא בסנהדרין פ' נגמר הדין בהלכה י':

במהמורות. בשוחות עמוקות בלתי ארון כדי שיתעכל הבשר:

בארזים. בארון של ארזים:
ולמחר היה שמח. כלומר ששוב אינו מראה סימן אבילות מפני שנוח להן לאבותיו שלאחר שנתעכל הבשר ינוחו מן הדין:
תני המעביר ארון וכו'. זה כתיב לעיל בפרק ח' דבפסחים בהלכה עד רבנן אמרי קילוסין וע"ש:
ולא יעורר וכו'. כדפרישית במתניתין:
הדא דאת אמר לא יספידנו בישן שהוא לאחר שלשים יום:
לא תעורר אשה לויתה במועד. בעלה חיבור שלה כדרב נחמן וכו' מלשון העתידים עורר לויתן שעורר עצמו להיות בוכה על החיבור שנפרדו זו מזו:
אפי' בקבר. שכבר מתו והן בקבר מפני מעשה שאירע שהוציאה אחד מבניה מהקבר להיות מבקשת עלילה על בעלה שהמית אותו:

הלכה ו

מתנ' אין חופרין כוכין. הן המערות שתחת הקרקע וקברות העשויין בחפירה ובנין במועד כדי להקבר מת שימות לאחר המועד:
אבל מחנכין. שאם היה ארוך מקצרו ואם היה קצר מאריך ומרחיב בו:
ועושין נברכת. של כובסין ובגמרא קאמר זה הבקיע מקום שבוקעין ועושין כתושבת להיות מתוקן לכבס בו הבגדים ולית ביה טרחא כולי האי:
וארון עם המת בחצר. באותו חצר שמת שם מותר לנסר הנסרי' לעשות ארון אבל בחצר אחרת לא שלא יאמרו מלאכה אחרת הוא עושה לפי שאין דרך לעשות ארונות לרוב מתים ולא שנו אלא באדם שאינו מפורסם אבל באדם מפורסם עושין לו ארון ואפילו בשוק ולדידן שאנו מתי מספר כל אדם הוי מפורסם:
ר' יהודה אוסר להביא עצים ולעשות נסרים בתחלה לצורך הארון דטירחא יתירא היא אלא א"כ יש עמו נסרים מנוסרות קודם יום טוב ואין הלכה כר' יהודה:
גמ' **סדו בסיד**. מבפנים לחזקו:
מאריך בו מצד אחד וכו'. כלומר ובלבד שלא יתקן אותו משני צדדים:
תני ר"ח ופליג אלא מאריך בו וכו':
זה הבקיע וכו'. כדפרישית במתני':
הכל מודים שלא יקוץ לו ארזים. ממחובר במועד וכן לא יחצוב לו אבנים מן הקרקע:
היו חצובות. מכבר בזה היא תפלוגתא דר' יהודה ורבנן במתני':

הלכה ז

מתני' **אין נושאין נשים במועד**. מפני ששמחה היא לו ואין מערבין שמחה בשמחה. כדיליף בגמרא מקראי:

אבל מחזיר הוא גרושתו. שאין שמחה כל כך אלא באשה חדשה שלא היתה לו מעולם:

ועושה אשה תכשיטיה במועד. כגון לתת כחול בעיניה ולהשוות שער האשה שלא יתפזר ומעברת צבע אדום על פניה ומעברת סכין על פניה שלמטה וכן כל כיוצא בזה:

ר' יהודה אומר לא תסיד מפני שניוול הוא לה. מצטערת היא בכך ודוקא בסיד שאינה יכולה לקפלו במועד אבל אם יכולה לקפלו במועד מותר שאף על פי שהיא מצירה עכשיו שמחה היא לאחר כך במועד גופיה וכן הלכה:

גמ' **משום ביטול פריה ורביה**. שאם אתה אומר נושאין נשים במועד ימתינו הכל ויצפו לישא במועד שיהו עושין סעודה אחת למועד ולנשואין ואין אדם נושא אשה כל השנה כולה. וגרסי' להא בפ"ד דגיטין בהלכה ה':

נישמעינה מן הדא. דתנינן שם מי שחציו עבד וכו' וקתני ליבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה וכו' וכל שהיא מצווה וכו' ומטעמא דאמרן:

ר' לא. הוה שמע לה שאין מערבין שמחה בשמחה מן הדא דכתיב גבי שלמה:

מפני הטורח. במועד:

אבל מתכוין הוא. להמתין ונושא בערב הרגל. לית הדא פליגא על ר' אלעזר. דקאמר מפני הטורח דמשום חד יומא ליכא למיחש כדקאמר לקמן עלת כלתא נפקת טרחות'. כשיכנסה הכלה לחופה כבר יצאת הטירחא דעיקר טירחא חד יומא היא הלכך בערב הרגל מותר וכן לית הדא פליגא על ר' יוחנן דקאמר מפני ביטול פריה ורביה משום דמפני חד יומא לא משהי אינש לנפשיה להמתין עד הערב דדילמא לא מתרמי ליה לישא בהאי יומא. ואפי' על רבי חנניה לא פליגא. דקאמר לפישאין מערבין שמחה בשמחה משום דעיקר שמחה חד יומא הוא ושאר יומי דרגל לא חשיב שמחה בשמחה:

אמר ר' בא עלת כלתא וכו'. אדלא פליגא על ר' אלעזר קאי וכדפרישית. אבל מן האירוסין אסור. להחזיר גרושתו דאכתי חדשה היא לו:

ואלו הן תכשיטי אשה וכו' בלשון נקי היא מתניתא. דעל פניה שלמטה קאמר שמעברת כלי חרס להעביר השער ובורייתא לשון נקי נקט:

תרין אמורין. תרי אמוראי פליגי במה נחלקו ר' יהודה וחכמים. וגרסי' להא בפ"ק דע"ז בהלכה א'. בסיד שהיא מתירתן בתוך המועד נחלקו. שהיא נוטלתו מעל פניה לאחר יום ויומים ובתוך המועד בהא הוא דנחלקו דת"ק שרי מכיון דאית לה הנאה במועד גופיה

ור' יהודה אוסר שלפי שעה היא מצטערת במועד כל זמן שהיא על פניה. ד"ה אסור. מכיון דבמועד אין לה הנאה כ"א ניוול:

וחורנה. ואחרינא אמר דלא פליגי אלא בסיד שאינה מתירתו עד לאחר המועד ובהא הוא דר' יהודה אוסר ולת"ק אפי' בכה"ג שרי מפני ששמחה הוא לאחר זמן:

ולא ידעין. אנחנו מאן מינייהו דר' קנניה ור' מנא אמר דא ומאן אמר דא. מן מה דאמר ר"ח וכו' ר' יהודה כדעתיה. דאמר בע"ז שם נפרעין מהן בימים שלפני אידיהן מפני שהוא מיצר לו ולשיטתיה אזיל ר' יהודה במה דקרי תמן צרת שעה צרה כן נמי קרא הכא ניוול שעה ניוול הוי דהוא אמר וכו' ש"מ דר' חנניה הוא דמוקי פלוגתייהו בסיד שהיא מתירתו בתוך המועד נחלקו ור' יהודה אוסר משום דס"ל ניוול שעה הוי ניוול בשעה שמניחתו על פניה במועד:

הלכה ח

מתני' **ההדיוט**. שתופר לצורך המועד תופר כדרכו. הדיוט נקרא כל שאינו יודע לכוין השפה לבגד שתהא שוה ומכוונת בו אלא מעקם לכאן ועושהו רחב במקום זה וקצר במקום אחר:

והאומן מכליב. עושה תפירות כעין שיני הכלב שאינן שוות זו כנגד זו אלא אחת למעלה ואחת למטה לפי שהאומן צריך לשנות במועד:

מסרגין את המטות. אורגין אותן בחבלים שתי וערב:

אף ממתחין. אם היה ארוג מכבר ורפו החבלים וממתחין אותן ולא מסרגין. והלכה כת"ק:

גמ' **כדרכו**\. נקרא שממלא את המחט בתפירות ומותח את החוט. ומכלב נקרא שתוחב את המחט אחת אחת:

ר' יוחנן אמר. כדרכו נקרא כשהוא אחת אחת ומכלב נקרא כשהוא מפסיע תפירות הרבה בתחיבה אחת:

מתניתא. ברייתא מסייעא לר' יוחנן דקתני הרצענין מכלבין במועד. אלמא דמכלב מפסיע והיא שינוי דאין תימר אחת אחת הלא כך היא אומנותו לתחוב אחת אחת אלא כי אנן קיימין לפרש מכליב היינו מפסיע. כל שהוא מזווג את האומריות. משווה את השפות של הבגד כדפרישית במתני':

ר' סימון אומר בתופר כיסין היא מתני'. כלומר אין זה הסימן כדר' יוסי בן חנינא. דלפעמים אף מי שאינו אומן מזווג את השפה ומכוון לעשות שוה אלא מתני' מיירי

בתופר כיסין של הבגד וזהו נקרא מעשה הדיוט שא"צ אומן לכך ותופר במועד לצורך המועד וכדרכו:

איתפלגון חזקיה ור' יוחנן. בפירושא דמילתא:

ר' חייה בר בא. אמר דלא כר' יסא אלא הכל מודין בסירוג שהוא שתי וערב דאי לאו הכי לא נקרא סירוג כי פליגי במיתוח מהו נקרא דבזה אמר חזקיה או שתי או ערב נקרא מיתוח ור' יוחנן אמר זהו אם היה רפוי ממתחו:

הורי לשמואל בר חנינה שסירוג הוא שתי וערב והתירו לעשותו במועד:

ולא ידעין. אנחנו אם ר' יוסא עבד כשמעתיה דמפרש לפלוגתייהו בהכי והורי כחזקיה או אם כהדא דר' חייא בר אבא שחזר ר' יסא ומפרש כר"ח בר בא והורה לו כדברי הכל:

מתניתא. דפרק י"ט דכלים:

אמרה כן. דסירוג הוא ע"י שתי וערב דתנינן שם החבל מאימתי היא חיבור למטה שאם נטמאת המטה ניטמא נמי החבל משיסרג בה שלשה בתים וכי אית לך למימר דסירגו זה או שתי או ערב בתמיה הא בתים קאמר ועוד כי זה חיבור הוא וכדמסיים ואזיל מהו להעריב ולסרג וכלומר מהו הוא זה אם עושה הערב לבדו ומסרג בו ודאי ולא כנוס הוא אנא ודאי סירוג נקרא כשהוא שתי וערב:

רב הושעיה וכו'. נראה דהנכון לגרוס זה בתר מתניתין דלקמן דאיירי בענין זה:

אית ליה קמח וטחן חטין. כלומר אף על פי שהיה לו קמח לצורך המועד אפ"ה טחן חטין שיהא לו הרווחה במועד:

פוק זבין לן שיחורין. מין תבואה לדכנה לדוך אותו למועד:

וא"ל אית לן פילחא דמועדא. כלומר חתיכה די והותר יש לן לצורך המועד ואיקפד עלוי ר' זעירה שאעפ"כ מותר:

הלכה ט

מתני' **מעמידין תנור וכו'**. עושין אותן במועד ודוקא באפשר שיבשו ויאפו בהן במועד ומפני שהתנורים שלהם מטלטלין היו ממקום למקום להכי תנו מעמידין:

אין מכבשין. אין מנקרין להכות בפטיש על הרחיים כשהן חלקין יותר מדאי כדי שיהו טוחנות יפה ואין הלכה כר' יהודה אלא מותר לנקר את הרחיים לצורך המועד ופותחין להן עין:

גמ' ובלבד שלא יגדרנו. בתחילה לעשותו מחדש ומיירי כשאינו יכול לייבש מהר כדי שישתמש בו לצורך המועד:

אין סכין אותו בשמן. במועד כדי להחליקן:

ואין טולין אותן במטלית. לעשות טלאי של טיט עליהן:
ואין חוסמין אותן בצונן. לאחר שהוסקו להטיל עליהן מים צוננים כדי שיתחסמו ויתחזקו שיהו ראוין לאחר המועד:
ואם בשביל לשפות עליהן את הקדירה במועד מותר. ותני כן וכו'. כלומר דהאי ברייתא נמי מיירי באותן שיכול להשתמש בהן במועד:
הורי מדוחק וכו'. דס"ל הואיל וע"י כך מתחסמין הן אין לעשות כך לכתחלה אלא בשעת הדחק שאין לו כירה אחרת.:

הלכה י

מתני' **עושין מעקה לגגו למרפסת**. מרפסת הילוך שלפני העלייה שבני העלייה הולכין בו ויורדין דרך סולם לחצר:
מעשה הדיוט. מניח אבנים זו על גב זו ואינו טח בטיט עליהן:
ושפין את הסדקין. גגות שאינן משופעין טוחין אותן בטיט וכשיש סדקין בטיט הדלף יורד בבית ואיכא פסידא שפין וטחין אותן:
ומעגילין אותן במעגילה ביד וברגל. מעגילה הוא עץ עגול שבו מחליקין את הגגות וה"ק מעגילין אותן ביד וברגל כעין שעושין במעגילה אבל לא במעגילה ממש:
אבל לא במחלצים. הוא כלי אומנות של ברזל רחבה כעין כף ולה בית יד שזהו מעשה אומן:
הציר. רגל הדלת הסובבת בתוך חור האסקופה התחתונה של פתח:
והצינור. החור שבאסקופה:
והקורה. קורות הבית ממש שנשברו אפי' קודם י"ט מתקן אותן במועד לפי שזה הפסד גדול היא שאם יניח הפתח פתוח ודלתות שבורות נמצא מאבד כל מה שבבית:
ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד. שלא יאמר אמתין עד המועד שאין לי מלאכה אחרת ואעשה זאת:
כבשין. כגון דגים וירקות וכיוצא בהן שכובשין אותן במלח ובחומץ ושהוא יכול לאכול מהן במועד שהן נכבשין מהר כובשין במועד:
גמ' **לגג**. שיעור המעקה שמותר לעשות במועד שלשה טפחים ולמרפסת שמשתמשין בה תדיר עשרה טפחים:
השף שף ברגל. שצריך שינוי והמעגל מעגיל ביד וכדמוקי לה לקמיה דמתני' מיירי במעגילה קטנה שאפשר לעגלה ברגל הלכך קתני במתני' ביד וברגל ומה דתני ר' חייה מיירי במעגילה גדולה שאי אפשר ברגל מעגלה ביד:
כהדא. עובדא:

עוקא דסולמיה. מדריגה של הסולם:
אפי' כן. אמר לו אביו ר' יונה לא תסמוך עלי בלבד אלא פוק חמי חד סב ושאל אותו ותסמוך עליו:
הדא דאת אמר. כשאין יכול לאכול מהן במועד אסור בשאינן אבודין אם ממתין לכובשן עד לאחר המועד אבל אם היה דבר אבד לעולם מותר במועד:
שאין דרכן וכו'. אותן שאין יכול לאכול מהן במועד אסור:
אם אומר את כן וכו'. טעמא קאמר שאם אומר אתה כן להתיר אפי' בשאין יכול לאכול מהן במועד נמצאת אתה מתיר את כל האומנות במועד:
ופריך לא כן אמר ר' בא וכו'. אלמא בשהן אבודין לעולם מותר ובברייתא סתמא קתני בשאין דרכן לאכול מהן במועד אסור:
מתניתא. ברייתא מיירי בשלקטן להעשבים ברגל ואינן מתקלקלין אם ממתין עד אחר הרגל ומה דאמר ר' בא מיירו בשלקטן מערב הרגל ובכה"ג קאמר אם היה דבר אבד מותר:
הדרן עלך פרק משקין בית השלחין

פרק ב

הלכה א

מתני' **מי שהפך את זיתיו**. דרך בני אדם שמהפכין הזיתים בתוך המעטן שצבורין בו הזיתים כדי לחממן וקודם שמכניסן לבית הבד הופכין אותן ואי לא מסיק להו לבית הבד ולטחון ולעצור אותן לאחר שהפכן פסדי. ובתוך כך אירעו אבל ואסור במלאכה או איזה אונס אחר או שהטעוהו פועלים שלא באו למלאכתן והגיע המועד:
טוען. במועד קורה ראשונה של בית הבד על הזיתים כלומר פעם אחת להכביד עליהן כדי שיזובו מקצת שלא יפסידו אבל פעם שניה לא התירו משום דתו לא פסדי. דברי ר' יהודה ומדלא קתני הכא אם יכול לטעון בימי אבלו שמעינן דדברים המותרי' במועד אסור לאבל לעשות בידיו בימי אבלו שהרי מחמת האבל עכב עד המועד אבל אחרים טוענים לו קורה ראשונה בימי אבלו:
ר' יוסי אומר זולף. שופך הזיתים על גב בית הבד וקרוי זילוף:
וגומר סחיטתם ועיצורם בבית הבד:
וגף. וסותם פי החבית כדרכו והלכה כר' יוסי:
גמ' **אנן תנינן מי שהפך את זיתיו**\. משמע פעם אחת ותני ר"ח מי שהיו זיתיו הפוכין ושנויין שהפך אותן שני פעמים וקאמר הש"ס דלא פליג ר"ח עם המתני' אלא דמתני'

צריכה לר"ח ודר"ח צריכה למתניתין דקמ"ל דבתרוייהו פליגי ר' יהודה ור' יוסי כדמסיק ואזיל:

אלו תנינן. כבמתני' מי שהפך ולא הוי תנינן להא דר' חייה ה"א לא אמרן דפליג ר' יוסי וס"ל זולף וגומר ולר' יהודה דוקא קורה ראשונה אלא מי שהפכן פעם אחת אבל אם הפכן ושניין ד"ה מותר אפילו לר' יהודה לגמור דמכיון דהפכן שני פעמים לכ"ע איכא למיחש שמא יתעפשו הלכך איצטריך להא דר' חייה לאשמעינן דבהא נמי פליג ר' יהודה או אלו תני להא דר' חייה וכו' ה"א לטעות בדר' יוסי הוי צורכא וכו' לאשמועינן דבתרוייהו פליגי ר' יהודה ור' יוסי:

אמר ר' פינחם בר' זכאי. לא היא כדקאמרת דצורכה זה לזה אלא מתני' מיירי בעטינים שמונחין במעטן ומתחממים ואפי' אם לא הפכן אלא פעם אחת עומדין להיות נפסדיך אם לא יגמור לר' יוסי או לטעון עליהן קורה ראשונה לר' יהודה ובריייתא דר"ח מיירי בגרגרים מונחין שעדיין לא נתחממו ובהפוכין ושנוין היא דפליגי:

רבנן דקיסרין אמרין. לא תהדר בתר אוקימתא אחריתא כלל אלא מתני' כר' יהודה ומה דתני ר"ח כר' יוסי:

ר' יהודה אומר וכו'. כלומר שהרי ר' יהודה אומר יאבד דבר מועט וכו' דלפסידא מועטת לא חששו ולא התירו במועד לעשות תקנה בשביל הפסד מועט כ"א שאל יאבד דבר מרובה הוא דחששו לעשות תקנה במועד והלכך נמי לא מתיר ר' יהודה אלא לטעון קורה ראשונה דתו לא פסדי מיהת הפסד מרובה ואע"ג דאיכא למיחש שיופסדו עכ"פ דבר מועט אם לא יגמור אפ"ה אינו מותר אלא קורה ראשונה משום שלא התירו במועד בשביל הפסד מועט והשתא ניחא נמי הא דקתני במתני' מי שהפך דמשמע שלא הפך אלא פעם אחת משום דהתנא קמ"ל רבותא אליבא דר' יהודה דלא תימא הואיל ולר' יהודה לא עשו תקנה בשביל הפסד מועט א"כ כשלא הפך אלא פעם אחת לית כאן אלא הפסד מועט אם ימתין עד אחר המועד לתקני וה"א דאפי' לטעון קורה ראשונה אסור במועד לר' יהודה הלכך קמ"ל דמותר לטעון קורה ראשונה אפי' לא הפכו אלא פעם אחת בלבד:

ומה דתני ר' חייה כר' יוסי. והא דקתני ר"ח שהפוכין ושנוין כר' יוסי כלומר אשמעינן רבותא אליבא דר' יוסי ואיפכא הוא דהא לר' יוסי דאומר אל יאבד דבר כל עיקר שאפי' בשביל דבר מועט עשו תקנה במועד כדקאמר זולף וגומר וכו' וכדי שלא תאמר דהא דמתיר ר' יוסי להיות גומר הכל היינו היכא דמהני הך תקנתא במועד וכגון שלא הפכן אלא פעם אחת שבשביל הפיכת פעם אחת אינן עומדין להפסיד כל כך ובהא הוא דמתיר

לעשות תקנה במועד ושלא יפסיד אפי' דבר מועט אבל אם הפכן ושנאן ה"א דלא מהני להו תקנתא כל כך לשנתיר לעשות במועד דמכיון שהן הפוכין ושנויין וכל ימי אבלו לא היה יכול לעשות כלום א"כ למה יעשה זה במועד דמה שנפסדו נפסדו ואם המתין מלעשות בימי אבלו ימתין עוד ג"כ בימי המועד ושלא לעשות עד אחר המועד הלכך קמ"ל ר' חייה שאפי' הן הפוכין ושנויין מתיר ר' יוסי לעשות תקנה במועד דאכתי מהני להו תקנתא שלא יאבדו כל עיקר. והיינו דקאמרי רבנן דקיסרין מתני' כר' יהודה ומה דתני ר"ח כר' יוסי כלומר תנא דמתני' אשמעינן רבותא אליבא דר' יהודה ותנא דבי ר' חייה אשמעינן רבותא אליבא דר' יוסי כדאמרן:

כשם שהן חלוקין כאן כך הן חלוקין בהלכות אבל. כלומר ר' יהודה ור' יוסי פליגי ג"כ בהלכות אבל כמו דפליגי בהלכות מועד מיהו פלוגתייהו לא דמיא דבהלכות אבל מחמיר הוא ר' יוסי כדלקמן:

את עבטו. את עביט של ענבים שלו והוא עצמו אסור וע"י אחרים נעשית מלאכתו כגון אלו לר' יהודה. וזיתיו וכו'. ואם זיתיו הפוכין ושנוין טוחנין כדרכן וכו'. דכל אלו פסידא דלא הדר הוא:

וזורעין את נירו. שדה החרושה לפשתן זורעין אותה בזמן רביעה ראשונה:

אמרו לו. והיינו ר' יוסי. כדקאמר לקמיה מנו אמרו לו ר' יוסי:

אם אינה נזרעת פשתן. יכולה היא שתזרע מין אחר ואם אינה נזרעת בשבוע זה יכולה היא שתזרע בשבוע אחרת ולפיכך לא התירו זה בימי אבלו ואפי ע"י אחרים:

מחלפה שיטתיה דר' יהודה דתמן הוא אומר. במתני' בימי מועד יאבד דבר ממועט וכו' אלמא דס"ל דלהפסד מועט הוא דלא חששו ולא התירו במועד אלא בשביל שאל יאבד דבר מרובה הלכך טוען קורה ראשונה וכו' וכדפרישית לעיל מיהת שמעינן דאפי' הוא עצמו מותר לעשות במועד בדבר האבד מרובה:

והכא אמר הכין. בתמיה דלא התיר אלא ע"י אחרים:

ומשני שנייא היא. תמן במתני' שדרכו להערים וכו' דקס"ד דהכי פריך מ"ש דבמועד לא התיר ר' יהודה אלא לטעון קורה ראשונה והכא קאמר טוחנן כדרכן ומשני תמן חוששין אנו לפי שדרכו להערים כשאתה מתירו קורה ראשונה יעשה להערים ולטעון כדרכו. ופריך עלה דלא כ"ש הוא דקשיא דר' יהודה אדר' יהודה והכי פרכינן מה אית תמן שדרכו להערים ואפ"ה את אמר מותר ואפי' ע"י עצמו לטעון מיהת קורה ראשונה כאן בימי אבלו דחמירא ולית לן למיחש שמא יערים לא כ"ש שנתיר מיהת טעינת קורה ראשונה ע"י עצמו:

מנו אמרו לו. ולא תימא דאמרו לו היינו ר' יוסי כדקאמרת לעיל אלא מנו אמרו לו היינו חכמים שהן ס"ל כשיטת ר' יודה במועד דלא התירו אלא טעינת קורה ראשונה והכי קאמרו לר' יהודה אם אינה נזרעת פשתן וכו'. כלומר דקושיא זו עצמה מקשין ליה הני חכמים דברייתא דמ"ש בימי מועד אתה אומר טוען קורה ראשונה בלבד משום דלא חששו להפסד מועט ומ"ש כאן דנמי אינו אלא הפסד מועט דאם אינה נזרעת פשתן תזרע מין אחר וכו' ואפי' ע"י אחרים לא נראה להקל ולהתיר בשביל הפסד מועט לפי שיטתך דס"ל במועד:

הלכה ב

מתני' **וכן מי שהיה יינו בתוך הבור**. בחפירה שתחת הגת ומסוידים בסיד לקבל את היין דאע"ג דלא נפיש פסידא כמו זיתים דלעיל אפ"ה מתיר ר' יוסי וכן הלכה:

עושה לו לימודים. נסרים של עץ כלומר מכסה אותו בנסרים שלא יחמיץ ולא ישלהו מן הבור:

גמ' **לא אמר אלא וכן מי שהיה יינו בתוך הבור**. מקודם המועד הא בתחלה לבוצרו ולדורכו במועד אסור וכדמסיק ואזיל:

מה אנן קיימין. דבמאי עסקינן אם בשהגיע זמנו לבצור קודם המועד ולא בצר א"כ הוא חטא על נפשו ואיהו הוא דאפסיד ומילתא דפשיטא דלא שרינן ליה לבצרו במועד:

אם בשלא הגיע זמנו לבצור יכול הוה קאים. כלומר בכה"ג מסתברא הוא דלא לאסור לבצרו במועד משום דיכול היה עדיין להתקיים ושלא למהר בצירתו ולא מיחייב מידי בשביל שלא בצרו מקודם דאכתי לא הגיע זמנו לבצור:

אלא כי אנן קיימין. דאיצטריך לאשמועינן מדיוקא דמתני' דבתחילה לא יצבור במועד אלא בכה"ג דמיירי בשהגיע זמנו לבצור קודם המועד אלא שטעה דהוה סביר דהוא יכול קאים שיתקיים כך בלא בצירה מן הכרם עד לאחר המועד ולא קם כלומר דעכשיו רואה הוא שלא יתקיים אם לא יבצור אותו דמהו דתימא דמותר אף לכתחלה לבוצרו הלכך קמ"ל מדיוקא דאסור לכתחלה משום דאיהו פשע בנפשיה שלא בצרו מקודם שהרי הגיע זמנו לבצור:

כהדא. עובדא דרבי שמעון ברבי בצר כרמו במועד לפי שלא הגיע זמנו לבצור עד תוך המועד וראו כל העם ובצרו אחריו כרמיהן במועד ואפי' כשהגיע זמנו לבצור קודם המועד ולשנה אחרת הניח רבי שמעון ברבי כרמו ולא בצרו ונעשה יבש וכדי שלא ילמדו אחרים ממנו לעשות עוד כן:

ילפון וכו'. כלומר הקלקול למדו ממנו כאשר עשו אשתקד אבל התיקון להעמיד עצמו שלא לעשות עוד כן לא למדו ממנו:

הוהרא. כמו אוזלי ואוהרי והיא המצידה שצדין בו הדגים שרי לעשות במועד כדי לצוד בו דגים:

מהולייא. נפה לנהל בו קמח:

פומפייא. הכלי ששואבין בו המים כעין מן הבור ונקרא פומפא בלע"ז:

מסיקין לפסין. אלפסין וקדירות מסיקין ומחזקין אותן כדי לבשל בהן לצורך המועד:

זפתין גרבא. מזפתין החבית שמכניסין בה את היין:

אבל לא את הכוזתא. כלי קטן וכדמפרש טעמא דזפת דגרבא זיפתא דקדקירא דק הוא ולית ביה טירחא כולי האי. אבל דכוזתא גלידא עב כמין גלד ואית בה טירחא:

אית דמיחלפין. ומתירין לזפת הכוזתא לפי שהוא לשעה שנותנין בו היין לפי שעה ואין מזפתין אלא בזפת מעט אבל גרבא שהוא לשתות בה היין ומזפתין אותה הרבה ואיכא טירחא יתירא:

הלכה ג

מתני' **מכניס אדם פירותיו**. לתוך ביתו מפני הגנבים ושולה מוציא ומעלה פשתן שלו מן המשרה בשביל שלא תאבד:

ובלבד שלא יכוין את מלאכתו במועד. שאם יש לו פנאי לעשותו מקודם לא יהיה משהה הדבר לעשותו במועד:

וכולן אם כיונו מלאכתן במועד יאבדו. ב"ד מאבדין אותה מפקירין אותה לכל ודוקא לדידיה הוא דקנסו אבל אם כיון מלאכתו במועד ומת אין קונסין בנו אחריו ואין מאבדין אותה ממנו ואין מונעין הבן מלעשות אותה מלאכה במועד כדי שלא תאבד:

גמ' **ודלא כר' יודה**. בברייתא שאוסר להכניס פירותיו במועד משום דאוושא מילתא וס"ל שאם חושש מפני הגנבים יושיב שם שומר:

שרי מטלטלתה במועדא. מן המקום שמונחת בשביל שלא תאבד וכתנא דמתני':

הדא שיירתא. שיירה שבאה לעיר בימי מועד מותר ליקח ממנה סחורה במועד וכדמפרש ואזיל הוה ידע וכו' כלומר והוא בשיודע ששיירא זו הנכנסת מוכרת יותר בזול והוי דבר אבד:

אמר ר' מנא וכו'. אם יודע שאם לא יקח סחורה זו עכשיו מן השיירה. יפחות מריוח אז יקח ואם לאו לא יקח ור' יוסי בר בון מחמיר טפי וקאמר אגרא וקרנא קרן הוא כלומר הריוח והקרן הכל כאחד נחשב ואגרא בתר קרנא גרורא והיינו דלא תליא מילתא בהריוח

אלא בהקרן הוא דתליא מילתא ואם יודע שאם לא יקח עכשיו מהן יפחות מהקרן עצמו כשיקח בפעם אחרת אז יקח במועד ואם לאו לא יקח:

הורון בהדין לסוטה. הוא רדיד של נשים שמתקשטין בו. לעיל בפ' במה אשה בהלכה ד' הרדידים לסוטה. והורו ליקח אותו לצורך המיעד להתקשט בו:

מפקד. צוה לר' הושעיה בר' שמי דהוה פריש שהיה פורש בספינה על הים וא"ל אם אתה יודע שאתה לוקח דבר לצורך המועד ליהנות ולשתות הימנו והספינה תמתין עלך בכדי שתחזור ותבא לכאן בתוך המועד ואתה שותה ונהנה ממנו אצלינו תקח במועד ואם לאו לא תקח:

הוה ליה ספרים. למכור ושאל מהו למכרם במועד וא"ל מחדי. יכול אתה לשמוח בהמעות במועד ולשתות בעדם קונדיטין יין מתוק וטוב ולפיכך מותר:

פרגמטיא נגבית מנכסי יתומים קטנים. איידי דאירי הכא בפרגמטיא אבודה שמותרת להתעסק בה במועד נקט נמי להאי דינא דק"ל דאין גובין מנכסי יתומים קטנים עד שיגדלו ואם הניח אביהן להן פרגמטיא וידוע שהיא של אחרים נגבית מהן שלא תאבד הפרגמטיא בתוך כך אם ימתין עד שיגדלו:

הוון. בני ישיבה בעיין למימר בשיש עדים שהיא של אותן הבאים לגבות מהן אבל אם אין עדים לא נגבת מן הקטנים. לכן צריכה בשיש עדים יודעין. בתמיה כלומר וכי לכך צריך להשמיענו שאם יש עדים שהן שלהן שנגבית היא מהקטנים:

הא אם אין עדים יודעין נעשית כפקדון. כלו' הא היא דאיצטריך לאשמועינן שאף אם אין כאן עדים יודעין כלום אפ"ה נגבית היא מפני שנעשית כפקדון שהפקיד זה אצל אביהן ובתוך כך מת וכי כך אנו אומרים פקדון לא יגבה מנכסי יתומים קטנים בתמיה:

מה בינו. בין פקדון למלוה שאינה נגבית מיתומים קטנים:

מלוה ניתנה להוצאה. ואינה בעין שנוכל לומר זה הוא של המלוה אבל פקדון לא ניתן להוצאה ומכיון שעדיין בעין הוא וזה אומר שלי היא נאמן בשבועה ונגבית מיתימים קטנים:

להשקל בליטרא. דקי"ל אין שוקלין בשר בכור בליטרא שהוא דרך בזיון כדתנינן בפ"ה דבכורות וכל עצמו לא אמרו כך אלא כדי שיהו מוכרין אותו בזול והן מערימין ומוכרין אותו ביוקר וא"כ מה הועילו חכמים בתקנתן ולפיכך אלו היה אחד מי שימנה עמי להתיר הייתי מתיר למכור אותו ע"י משקל וכן אמר בענין איסור מלאכה שאסרו חכמים במועד כלום אסרו חכמים וכו'. ופחזין. במיני שחוק ודברי היתול ומוטב שהיו עושין איזו מלאכה:

אם הזכירוך לבולי. לשון חשיבות ושררה הוא ואם בני אדם הזכירוך שתמנה עמהן לעשות כן ולהתנהג עמהן בענין סעודת מאכל ומשתה ומיני חשיבות יהא הירדן בעל גבולך כלומר תברח ותתרחק מהם עד גבול הירדן ולא תשתתף עמהן ואל תלך בדרך אתם. וגרסי' להא בפרק ח' דסנהדרין בהלכה ב':

קבלין לרשות להפטר מבולאי. כלומר קובלין בפני הרשות אפי' במועד כדי להפטר מחבורת הפוחזין האלו המתנהגין כך בחשיבות ואוכלין ושותין ופוחזין:

לוין ברבית וכו'. התם איירי בענין סעודת חבורת מצוה וקידוש החדש כדקתני שם במתני' אבל בחבורת מצוה וכו' ואגב מייתי לה נמי הכא:

הוה נחות לכנישתא. שהיו נוהגין לעשות סעודת קידוש החדש בבה"כ ומלקט פירורין מהנשאר מהסעודה של אמש ואכל אותן וכל זה כדי לחבב ולייקר להמתאספים בחבורת סעודת מצוה זו ואמר יהא חלקי עם אלו שאכלו כאן בלילה זו:

הלכה ד

מתני' **אין לוקחין בתים וכו'**. רבותא קמ"ל דאפי' הני דהוון בפרהסיא שרי לצורך המועד ושאינו לצורך המועד אפי' שאר דברים אסור:

ואבנים. בגמרא מפרש דמשכחת להו לצורך המועד בכותל גוהה שנוטה ליפול ויש בו סכנה שסותרו ובונה אותו בי"ט:

או לצורך המוכר. שצריך מעות להוציאן לצורך המועד:

אין מפנין. כלים או שאר דברים מבית זה לבית אחר רחוק ממנו דרך ר"ה מפני הטורח אבל מפנה הוא לחצירו מבית לבית שבאותו חצר דהוי דרך צינעה:

אין מביאין כלים מבית האומן. בכלים שאינן לצורך מועד מיירי אבל אם הן לצורך המועד כגון כרים וכסתות וכסות וקיתוניות שרי. ואם חושש להם. שמא יגנבו מבית האומן או שהאומן צריך לשכרו והבעל הבית אינו מאמינו שמא ישאל ממנו שכר פעולתו פעם שניה מפנן הוא לחצר אחרת.

גמ' **ניחא כולהון**. משכחת בהו לצורך המועד בתים לישב בהן עבדים לשמשו בהמה לשחיטה:

אבנים. בתמיה מה צורך בהן במועד הלא אסור בבנין:

כהדא. משכחת בהו לצורך המועד אם היתה כותלו גוהה וכו' וכדאמרינן לעיל בפ"ק בה"ד:

אימת רבי שאל. אימת קאי השאלה של רבי ודאי בשבת היא השאלה הא תני בהדיא אפי' בשבת מותר משום ישוב א"י וכדמסיק ואזיל כיצד הוא עושה וכו'. ומעלה. בארכאות שלהם שכן מצינו וכו' כדאמרי' לעיל בפ"ק דשבת בהלכה:

במספק ליחיד. בשצריך סיפוק לביתו כיחיד אבל אם צריך לספק לרבים דש ואפי' בפרה במועד:

ובתוך שלו. שהבית השני שלו היא אפי' מדירה נאה וכו' מותר מפני ששמחה היא לאדם בשעה שהוא דר בתוך שלו וכן אין מפנין וכו':

הדא אמרה. מדקתני ואם חושש להן מותר לפנותן ש"מ פרקמטיא אבודה שעומדת לילך לאיבוד שרי מטלטלא במועדא למקום השמור כדאמר בריש הל' דלעיל:

הלכה ה

מתני' **מחפין את הקציעות**. תאנים השטוחין בשדה כדי לייבשן מכסין אותן בקש מפני הגשמים:

אף מעבין. שנותנין אותן זו על גב זו ועושה כמין שיהו העליונות מגינות על התחתונות ואין הלכה כן:

הציידין. ציידי עופות ודגים:

והדשישות. הדשים וכותתין חטים לדייסא:

והגרוסות. העושין גריסין של פול:

ר' יוסי אומר הן. האומנין עצמן:

החמירו על עצמן. שלא לעשות כלל. ואין הלכה כר' יוסי:

גמ' **כיני מתניתא מעבין**. כן צריך למתני במתני' מעבין לת"ק ור' יהודה מחמיר הוא ולא כדתנינן לר' יהודה אף מעבין דא"כ ר' יהודה מיקל הוא והא שמעינן לר' יהודה דמחמיר הוא במועד כדאמרי' לעיל בהלכה א' לר' יהודה דאומר יאבד דבר מועט וכו' שלאיבוד דבר מועט לא עשו חכמי' תקנה להתיר במועד אלא לאיבוד דבר מרובה הוא דחששו וא"כ צריך לגרוס בהיפוך מעבין הקציעות בקש ר' יהודה אומר מחפין. א"נ ה"ק כיני מתני' מעבין גרסי' לר' יהודה ולא אף מעבין ולעולם ר' יהודה מחמיר הוא וכדמוכח מדלקמן:

אית מילין במועד. שהן קשים יותר מהלכות אהלות ונגעים שהן קשים אהדדי כדנקיט ואזיל:

תמן וכו'. לעיל בשבת פ"ד בהלכה ב' קאמר רב ירמיה בשם רב פורסין מחצלות ע"ג שיפוף בשבת שייפות ושורות של לבנים פורסין עליהן להגן מפני הגשמים ואע"ג

דעומדות לבנין הן ומפני שראוין לישיבה ודעתיה עלייהו אלמא אפילו בשבת מותר לפרוס מחצלת:

והכא הוא אמר הכין. בתמיה דאף במועד אין מכסין בדבר דאית ביה טירחא כדקתני מחפין בדוקא:

לתולש מן הקרקע ביניהן. כלומר הכי הוא דמפרשינן לפלוגתייהו במתני' ולא קשיא מידי דרבנן אמרו והוא הת"ק דאפי' קוצר ותולש הקש מן הקרקע כדי לעבות זו ע"ג זו בחיפוי וכיסוי גמור ודקתני מחפין היינו בכל צד שיכול לחפות אותן ואפי' לתלוש הקש מן הקרקע ור' יהודה פליג לחומרא וקאמר לא יקצור בתחלה להקש אלא יעבה ויכסה אותן אם יש לו קש מוכן ולא גרסי' בדברי רבי יהודה אף מעבין אלא מעבין בלחוד וכדלעיל והשתא לא קשיא מהת"ק לרב דלעיל:

קיבלו עליהן חרמי טבריא וכו'. גרסינן להא לעיל בפ' מקום שנהגו בהלכה א':

אלו הצדים דגים בחרמות וברשתות בימה של טבריא ואלו העושין גרוסין בציפורי והכותשין דשושי חטים לדייסא בעכו קיבלו והחמירו על עצמן שלא לעשות מלאכתן במועד ואף על פי דמדינא מותר הוא כדתנינן במתני':

ניחא גרוסי צפורי ודשושי עכו. שהניחו להן חכמים במנהגן משום שיכולין לתקן זה מקודם המועד אלא חרמי טבריא קשיא וכי אינן ממעטין בשמחת הרגל ומשני צד הוא בחכה וכו'. דלא אוושא מילתא כל כך:

ופריך אפי' כן וכו'. דאינן יכולין לצוד הרבה בחכה ובמכמורת:

ר' אמי מיקל. מבזה אותן לאלו שנמנעו מלעשות מה שהוא לשמחת הרגל:

הדרן עלך פרק מי שהפך

פרק ג

הלכה א

מתני' **ואלו מגלחין במועד הבא ממדינת הים**. במועד שלא היה לו פנאי לגלח קודם המועד והוא שיצא למזונות ולהרווחה אבל אם יצא לטיול בעלמא אסיר דהוי כיצא שלא ברשות:

והיוצא מבית האסורים. ואפי' היה חבוש ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח אפ"ה מיקרי אונס שאינו ערב לאדם לגלח בבית האסורים והכי מסקינן בגמרא:

מנודה שהתירו לו חכמים. במועד שלא היה יכול. לגלח קודם המועד שהמנודה אסור בתספורת:

וכן מי שנשאל לתכם והותר. שנדר שלא לגלח ומצא חכם במועד שיתיר לו נדרו או שנתחרט על נדרו במועד:

והנזיר. שהשלים נזירתו במועד. והמצורע מטומאתו לטהרתו. שאל שביעי שלו במועד מותר הוא בתספורת כדכתיב ביום השביעי יגלח את כל שערו אבל כל אדם אסור לו לגלח במועד כדאמר בגמרא שגזרו חכמים כדי שלא יכוונו לגלח בתוך המועד מפני שהם בטלים ממלאכה ויכנסו לרגל ביו"ט הראשון כשהן מנוולין ומהאי טעמא נמי אסרו הכיבוס במועד:

גמ' **הא שאר כל בני אדם אסורין וכו'**. כדפרישית במתני':

תמן תנינן וכו'. לעיל בפ"ב דתענית בהל':

ר' יודא כדעתיה דאמר אסיר לפרש לים הגדול. מפני הסכנה וכשיוצא להרוחה הוא דפליג ר' יהודה ולית הלכתא כוותיה:

מעתה. לר' יהודה כהן שיצא חוץ לארץ וכו' שזהו שלא ברצון חכמים מפני שגזרו טומאה על ארץ העמים יהא אסור לו לגלח בחזירתו במועד ואפי' יצא לד"מ כהאי עובדא דלקמיה:

אית דבעי מימר הכין אמר ליה וכו'. שא"ל בפירוש מה שעבר אחיו לחבק חיק נכריה ולא היה מחזר אחר פרנסתו בא"י שהוא בחיק אמו:

חדא איגרא דיקר. אגרת של כבוד לצאת לחוץ לארץ לבקש פרנסתי:

הוינן סברין מימר. מעיקרא שדוקא כשהיה חבוש אצל העכו"ם שלא היו מניחין לי לגלח. והדרי ומדייקי דאתא מימר לך ואפילו היה חבוש אצל ישראל וכו' דסתמא קתני במתני' וכדמפרש טעמא:

אם בשהתירו לו. נידוי קודם הרגל א"כ יגלח מיד ואמאי מותר לו לגלח במועד הרי לא אנוס היה. אם בשלא התירו לו קודם הרגל. שלא כלה לו זמן נידויו ומתירין לו עכשיו במועד א"כ אל יגלח וכלומר שאם לא התירו לו מקודם אל יתירו לו עוד עד אחר הרגל ואל יגלח ברגל:

אלא כי אנן קיימין בשהתירו לו קודם הרגל. והיינו לאחר שיכלו ימי נידויו והוא שלשים יום כדלקמיה וחל יום ל' שלו להיות ברגל שאין נידוי וכו' ומהו דתימא הואיל וכלין ימי נידויו בתוך הרגל ימתין עד לאחר הרגל קמ"ל דמותר הואיל והיה אנוס קודם הרגל יגלח מיד:

הוה מוקר לבר אלעשא. חתנו שהיה עשיר גדול יעשה לו כבוד וא"ל בר קפרא לבר אלעשא כל עמא וכו'. ולהקניטו לרבי היה מתכוין א"ל לשאול חידה זו על המות ושלא

יהא בטוח על העושר וראהו רבי שהיה שוחק וכמלעיג וא"ל רבי איני מכירך זקן וידע בר קפרא דלית הוא מתמני לחכם ביומוי דרבי:

בקשו חכמים לנדות את ר"מ שהיה חולק על דבריהם ואין אדם יכול לעמוד על סוף דעתו כדאמרי' בפ"ק דעירובין:

איני שומע לכם וכו'. והרי אתם כמנדין שלא ברשות שאין מנדין אלא על כ"ד דברי':

נסתיה. לקחו והוציאו לחוץ אל אינן החרוב ואמר וכו':

תמן תנינן. בפ"ה דכלים:

סחותה דבייתה. היתה מכבדת האשפה שבבית והשליכה לחוץ ונפל מהאשפה בראשו של ר"א:

אית סגין מנהון. יש הרבה דברים שמנדין על כך והן מפוזרין בכמה מקומות במשנה כדקחשיב ואזיל:

תמן תנינן בפ"ג דתענית וכו':

תמן תנינן. בפ"ק דר"ה:

תני תודוס וכו'. לעיל בפ"ב דביצה. תמן תנינן. בפ"ה דעדיות. וקתני נמי שם דעקביא בן מהללאל השיב על מה שאמרו מעשה בשמעיה ואבטליון שהשקו שפחה משוחררת ואמר דוגמא השקוה ומהו דוגמא דכוותה היו ועל שבאו מבני גרים:

הוון מרחקין. מנדין ומקרבין מתירין מיד:

וא"ל. להן ר' אילא וכי השתא מרחקין והשתא מיד מקרבין וחזרו ונמנו וכו':

ואפי' חבר שנידה. אם הוי נידוי נישמעינה וכו'. חד סיפר מלמד תינוקות הכה לתינוק אחד יותר מכדי צרכו וכחו וכו' וחששו אף להחרם דהאי אמתא מפני שהיא דבר שלא כשורה:

הדא אמרה וכו'. ומי שמנדה על כך נידויו נידוי:

הוי מעייני תינין. היה שומר התאנים שלא יגנבו במקום ברברית חש על נפשיה ריש לקיש ואמר הדין עמהם ממון הן חייבין וכי נפשות חייבין הן ויצא ורץ אחריהן וכו':

הדא אמרה המנדה את מי שאינו צריך. נידוי ונידה אותו זה האחר נידויו נידוי ושמעינן נמי שאף על פי כן נידויו נ"כ נידוי מדאמרו לו שרי לן ואנן שריין לך והלא לא היו חייבין נידוי ור"ל בעצמו הודה להן בכך ומדבקשו ממנו להתיר להן ש"מ דאם נידו אף על דבר שא"יצ נידוי אפי' הכי הוי נידוי וצריך התרה:

מי מתיר. לזה שנידה שלא לצורך שחייב הוא בעצמו נידוי ואם השיב לו אדרבה כדרך שהשיבו לר"ל ואח"כ הלך לו ולא מצאו מי מתיר לזה ור"ל היא שרץ אחריהם ומצאם אבל אם לא היה מוצא אותם מה היה עושה:

ולא כן תני וכו'. ואם לא היה מוצא אותן הוי כמת אחד ממנדיו ומאי תקנתא אלא כדר' יהושע בן לוי דאמר הדא דאת אמר וכו' וילך אצל הנשיא ויתירו:

ולא התירו לו. ופריך ולא כן אמר ר' יהושע בן לוי וכו' והיה לו ללך אצל הנשיא ומדקאמר ר' יעקב בר אחא להאי מעשה משמע שלא מצאו לו תקנה. וקמת מה דאמר ר' יעקב בר אחא וכו'. הכא במאי עסקינן לקיים דברי ר' יעקב דמיירי בשלא חזר בו ואינו מבקש לחזור אחר הנשיא שיתיר לו:

אתת עקא. צרה וגזרת המלכות בעלילה והיו צריכין לממון ושלח ר' ירמיה ורצה מנורת כסף אחת אצל ר' יעקב בר בון וחרה ליה ושלח אמר ליה וכו' וביקש לנדותו על שביזה אותו בדבריו והוה ר"ח בריה דר' יצחק שם וא"ל וכו' וא"ל ר' ירמיה והלא שנינו דוגמא השקוה כדלעיל ונידו על כך וכי כירבעם בן נבט וחביריו עשה ואעפ"כ נידו אותו על שהיה מבזה בדברים וכך היה שנידו אלו לאלו וחששו אלו על אלו והיו צריכין התרה אלו מן אלו:

אם בשנשאל קודם לרגל לא יגלח. כלומר לא יגלח במועד דהוה ליה לגלח מיד אחר שהתירו לו. ולפי הגי' דלעיל גבי מנודה אם בשהתירו לו קודם לרגל יגלח יש לגרוס נמי הכא כן יגלח כלומר יגלח מיד ואמאי התירו לו לגלח במועד הרי לא אנוס היה:

אם בשלא נשאל קודם לרגל אל יגלח. במועד דלאו אנוס היה דהו"ל לשאול קודם הרגל. אלא כי אנן קיימין בשנשאל קודם לרגל ולא מצאו פתח לנדרו עד שבא אחד מזקני הגליל. כלומר עד שבא אחד ממקום אחר במועד ומצא לו פתח לנדרו ואנוס הוה קודם הרגל:

כהדא וכו'. כמו שאירע כך לרבי שמעון ברבי וגרסי' להא בפרק ט' דנדרים בהלכה א':

ואית דאמרין רבי שמעון בן אלעזר הוה זה הזקן והוה נסיב ליה מן הכא וכו' היה לוקח לר"ש ברבי ממקום זה והעמידו במקום אחר והיה חוקרו ודורשו אם ימצא לו איזה פתח עד שהעמידו במקום השמש והיה מעיין בבגדיו לפלותן מכנים וע"י כן היה ר"ש מצטער בעצמו שהיה עומד בשמש ונמאס עליו מעשה הזקן לנגד עיניו ואמרין ליה וכו' ומתוך כך נתחרט על נדרו ושרון ליה:

וליה. להזקן אמרין הדא מנא לך לעשות כן עד שיתחרט הנודר:

בברחו שנים. בשנים שעברו הייתי משרת אצל ר' מא ולמדתי ממנו לעשות כן:

ויש אומרים. שכך השיב מקלו של ר"מ היתה בידי להפלגת קדושתו ושבחו של ר"מ אמר כן. א"נ הכוונה משענתו של ר"מ הייתי שהיה נשען עליו תמיד ולמד ממנו:

תני. בתוס' רפ"ב:

אמר רב חסדא. ולא פליגי דמ"ד מותר בשיש שם רגל. שהשלשים של אבל שלו כלין סמוך לרגל ואם לא יגלח בימי אבלו שוב לא יכול לגלח קודם הרגל ויכנס לרגל כשהוא מנוול ומ"ד אסור בשאין שם רגל אחר ימי אבלו:

מתניתא. ברייתא פליגא על רב חסדא דלדידיה גם בתכפוהו אביליו זה אחר זה נמי מותר לגלח והא תני הרי שתכפוהו וכו' מיקל שערו בסכין ובמספרת גדולה לחתוך שערות ארוכים אבל לא במספרים שהן כתער לגלח עד עיקרן ואמאי לא יגלח ממש ויעשה אבילות השנייה אצל הראשון כמי שהוא אנוס וכמו הרגל אחר האבל ויגלח:

הוי. ש"מ לא איתאמרת להא דרב חסדא אלא מפני כבוד הרגל שהיא מיד אחר האבילית בהא היא דהתירו לגלח בימי אבלו אבל לא בתכפוהו אבליו זה אחר זה:

ניחא בתוך שבעה. של אבילות השניה מסתברא היא לאסור גילוח:

בתוך שלשים. בתמיה אמאי נחמיר בתוך שלשים בתכפוהו אבליו:

התיב ר' חנניה חברון דרבנן. ג"כ על זה והא תני במסכת שמחות אלו דברים שאבל אסור בהן כל שבעה וקחשיב התם תגלחת וקשיא אם בתוך שלשים הוא אסור לגלח בתוך שבעה לכ"ש ולמה ליה למיתניה תגלחת בשבעה:

לא איתאמרת וכו'. מסקנת הקושיא היא דע"כ לא איתאמרת האי דתגלחת תוך שבעה אלא בשתכפוהו אבילות זה אחר זה ולדיוקא איצטריך דבתוך שבעה של אבילות השניה הוא דאסור לגלח אבל בתוך שלשים מותר א"כ הדא אמרה שהוא מותר לגלח בשלשים בשתכפוהו אביליו וקשיא על מ"ד אסור:

אמר רב מתניה מ"ד אסור כדרכו במספרים. לתרץ להא דלעיל קאי כלומר לא כהאי דרב חסדא שרצה לתרץ דמ"ד אסור כשאין שם רגל ואקשינן עלה מברייתא דהרי שתכפוהו אביליו ובעינא לשנויי דלא איתמר להא דרב חסדא אלא מפני כבוד הרגל ולא כשתכפוהו אביליו ועלה קא דייקינן מהאי ברייתא דשמחות דש"מ מדקתני תגלחת בתוך שבעה דלדיוקא היא משום דמיירי בשתכפוהו אביליו ולאשמועינן דבתוך שבעה של אבילות השניה הוא דאסור הא בתוך שלשים מותר לגלח ואקשינן למ"ד אסור. לא תשני הכי כהאי דרב חסדא אלא תריץ הכי להא דלעיל דמ"ד אסור לגלח בתוך שלשים יום של אבל היינו כדרכו או במספרים שהן כתער בהא הוא דאסרו בתוך שלשים ומ"ד מותר במיקל בסכין ובמספרת גדולה הוא דמיירי ולא פליגי. יהשתא לא תיקשי מברייתא דתכפוהו אבליו דקתני מיקל בסכין ובמספרת אבל לא במספרים דהתם בתוך שבעה של אבילות השנייה הוא דמיירי ולא בשלשים וכדדייקינן מהאי ברייתא דשמחות דבתוך שלשים

של אבילות שניה מותר לגלח הואיל ותכפוהו אבליו ולא אסרו כדרכו אלא בתוך שבעה של אבילות השנייה:

שפם. לגלח השפה ונטילת צפרניים אית תניי תני וכו' ואית תניי תני איפכא ומפרש דלא פליגי דמ"ד ברגל מותר בשיש שם רגל כלומר לא בסתם רגל מיירי אלא ברגל שחל מיד אחר אבילות שלו והלכך מותר הואיל והיה אסור לו בימי אבלו ובימי אבל אסור דקתני בשאין שם רגל קודם ימי אבלו והלכך אסור בימי אבלו:

ומ"ד ברגל אסור. מיירי בשיש שם הערמה דאיכא למיחש שמא יערים לומר לא אטול אלא השפה ודעתו לגלח ממש והא דקאמר באבל מותר בשאין שם חשש הערמה ולכ"ע בדאיכא חשש הערמה בשתיהן אסור ובדליכא בשתיהן מותר:

הלכה כדברי מי שהוא מיקל כאן וכאן. כלומר אפי' תימר דפליגי דמר מיקל ברגל יותר מן האבילות ומר ס"ל איפכא הלכה כדברי המיקל כאן וכאן בשפה ונטילת צפרניים:

ובלבד בנוטות. שהשערות נוטות על הפה ומעכבות האכילה:

אחד. ממקום עמתן ואחד ממקום ידד עלה אחד לשאול בשפה וכו':

דמכת אחתייה. נפטרה אחותו:

והוה יתיב מצמי טפרוי. היה צומתן ונטלן ועלה ר"א אצלו ולא היה מכסה לפניו וכשעלה ר' נתן בר אבא אצלו היה מכסה מלפניו שלא יראה שנטל צפרניו ושאל אותו מפני מה לא היה מכסה מלפני ר"א וא"ל ומה את סבר שאתה חביב עלי להיות נחשב בעיני כר"א הוא יודע שמותר בנטילת צפרניים ולא כסיתי מלפניו ומלפניך אני מכסה שאין הכל יודעין שהוא מותר ותתשוב אותי. כמזלזל באבילות:

הלכה ב

מתני' **ואלו מכבסין במועד וכו' והמנודה**. שאסור בתכבוסת כמו האבל:

וכן מי שנשאל לחכם. שנדר שלא לכבס בגדיו ונתחרט במועד ונשאל לחכם והתירו:

ומטפחות הידים. שמנגבין בהן את הידים:

ומטפחות הספרים. מה שנותנין הספרים על המסתפר בין כתיפיו מפני השער. וכשבא לגלח לאלו השנוים במשנה שהן מותרין לגלח במועד וצריך לכבסן תמיד:

ומטפחות הספג. שמנגבין בהן כשיוצאין מבית המרחץ:

וכל העולים מטומאה לטהרה. במועד מותרין לכבס בגדיהן וכולן ששנינו מכבסין כדרכן אפילו בנתר ואהל ועל גבי הנהר אפי' בפרהסיא ומי שאין לו אלא חלוק אחד קאמר בגמרא דנמי מותר לכבס במועד:

גמ' **תני**. בברייתא בלנרי נשים מלשון בלן הוא וכן הסדינין שמתכסין בהן הנשים בבית המרחץ מותר לכבסן במועד:

היא בלנרי נשים היא בלנרי אנשים. לאו הכא קאי ולעיל בפרק ט' דכלאים בהלכה ג' גרסינן להא ואגב מייתי לה הכא כדרך הש"ס הזה. דקאמר התם בלנרי נשים אסורות משום כלאים דאף על גב דאינו דרך לבישה אסורות משום העלאה ועלה קאמר אחד בלנרי נשים ואחד בלנרי אנשים יש בהן משום כלאים אלא אורחא דמילתא נקט:

אנטינייא. כך שמם בלע"ז:

ובלחוד וכו'. כלומר הא דקאמר ר' יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד לאו דוקא אלא ובלבד שאין לו להחליף אלא חלוק אחד קאמר שיש לו שנים ומפשיט אחד ולובש אחד:

כמי שאין לו וכו'. ומותר:

בעון קומוי. הדר ובעון מלפני ר' יוסי אנן תנינן לקמן בפרקין אין קורעין וכו' ולא מברין סעודת הבראה שהיו רגילין להברות האבל ברחובה של עיר ובמועד אין מברין אלא קרובין של מת בתוך ביתו:

ואם הוות מטלתיה זעירא. האהל והחדר של האבל קטנה וקרוביו רוצים להכנס אצלו ואינן יכולין להכנס כולן. מהו דיתבין פלגא מהם מבפנים ופלגא מהן לחוץ ורואין את האבל או דילמא בתוך ביתו דוקא אמרו:

ואמר להן ייעלון פלגא יומא דין ופלגון למחר שאע"פ שאותן שבחוץ רואין פני האבל אינו כלום:

הן דהוינן סברין דהוא מיקל לה חמר. בדבר שאנו היינו סבורין שר' יוסי יהא מיקל להן מחמיר הוא בזה:

מטפחות ספרים. של ספרי קדש אין מכבסין אותן לעולם במי רגלים מפני הכבוד. ואיידי דאיירי במתניתין במטפחות נקיט לה ולאו במועד קאמר:

הלכה ג

מתני' **ואלו כותבין במועד**. בכתיבה כדרכה:

קידושי נשים. שכותב על הנייר או על החרס הרי את מקודשת לי ונותן לה ואף על פי שאין בו שוה פרוטה ומותר לכתוב במועד לפי שמתייירא שמא יקדמנו אחר והוה ליה דבר האבד:

גיטין. ולא אמרינן שמיצר הוא כדקאמר בגמ':

ושוברין. על הכתובה או על שט"ח:

דייתיקי. שטר צוואה:

מתנה. מתנת בריא:
ופרוזבלין. שלא תשמט שביעית את החוב:
אגרות שום. ששמו ב"ד נכסי לוה למלוה:
ואיגרות מזון. מעשה ב"ד למזון האשה והבנות:
שטרי חליצה ומיאונין. שהקטנה שהשיאוה אחיה ואמה יכולה למאן בבעלה ויוצאת בלא גט וכותבין לעדות דבר זה ונקרא שטר מיאונין:
ושטרי בירורין. זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד וכותבין בשטר שלא יחזרו בהן:
וגזירות ב"ד. פסק דין שכותבין ב"ד:
ואיגרות של רשות. ציווי השלטון. ובגמרא הכא מפרש שאילת שלום לחבירו:
גמ' **ואינו מיצר**. כשמגרש אשתו ותנינן בפ"ק דדבר שהוא מיצר אינו מותר במועד. ומשני מכיון שנתן דעתו מקודם המועד לגרש שוב אינו מיצר:
אימולוגים. כך שם השובר בלשון יוני. בכתובות. פ"ט בהלכה ט' אין שם אימלוגים:
דקרבת קדמנא וכו'. יבמות פ"ב ופ"ק דסנהדרין:
קומפרומיסין. כך הוא בלשון לעז דבר שהוא נעשה ע"י ריצוי הצדדים:

הלכה ד

מתני' **אין כותבין שטרי חוב במועד**. שיכול להשהות עד אחר המועד:
ואם אינו מאמינו. המלוה להלוה והוא צריך למעות. ובגמרא הכא מפרש ואם אינו מאמינו למלוה שעברה כלומר שכבר הלוה לו והמלוה דוחק ורוצה שיכתוב לו שט"ח או שאין לו מה יאכל למלוה הבאה שעכשיו צריך הוא ללות ואינו מלוה לו בלא שטר ה"ז יכתוב:
אפי' בספר העזרה. ס"ת שהכ"ג קורא בו ביה"כ ואע"פ שהוא צורך הרבים משום דאפשר באחר:
לעצמו. לצורך עצמו אבל לא למכור או להשכיר:
לציצתו. וקאמר בגמרא דטווה לו תכלת אף בפלך וכן הלכה:
גמ' **אין כותבין שטרי אריסיות וקבלנות במועד**. אם קיבל להיות אריס או קבלן קודם המועד אין כותבין השטרות במועד:
השם שומא. במועד:
שם כדרכו. דרך השומא ובלבד שלא ימוד וכו'. דעובדא דחול היא:
אם אומר אתה כן. להתיר אף בשביל הסופר א"כ נמצאת מתיר את האומנות במועד ולומר אף בשביל העדים או כיוצא בזה אלא הא דקתני בכפל לשון ואם אינו מאמינו

דמשמע נמי שהלוה צריך לכך ולצורך המועד והדר קתני או שאין לו מה יאכל ה"ק אם אינו מאמינו למלוה שעברה וכו' כדפרישית במתני':

אתא לגבי ר' חננאל. שהיה סופר כדאמרי' בפ"ק דמגילה ושלחיה לגבי ר' אבא בר נתן לשואלו אם מותר לו לכתוב במועד וא"ל הב ליה תפילך וזיל כתוב לך דלעצמו מותר וא"ל רב לר' חננאל איזיל כתוב ליה דאף לאחר מותר:

מתני' פליגא על רב. דהא קתני כותב וכו' לעצמו משמע אבל לאחר לא:

פתר לה רב. דמתני' מיירי בכותב להניח עד אחר מועד ולמוכרן לאחר דבזה אסרו לאחר:

פתר לה בטווה. הציצית להניח אחר המועד ולמכרן דבזה אסרו אבל לצורך המועד מותר בין לעצמו ובין לאחר כדלעיל גבי תפילין:

הלכה ה

מתני' **הקובר את מתו שלשה ימים קודם הרגל**. ונהג אבילותו ג' ימים בטלה ממנו גזירת שבעה. וגזירת שבעה היא שאסור ברחיצת חמין כל שבעה ואפי' מקצת גופו ובצונן כל גופו ואסור בכבוס בגדיו ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה ובעשיית מלאכה ובשאילת שלום וחייב בעטיפת הראש ובכפיות המטה שתהיינה כל המטות שבביתו כפויות ע"ג קרקע וישן בהם ולא על מטה זקופה ואסור בנטילת צפרניים ואסור לקרות בתורה כל שבעה ובהנחת תפילין ביום הראשון. וגזירת שלשים היא שאסור ללבוש בגד חדש או לבן מגוהץ ואסור בתספורת ובסעודת הרשות ובאיחוי הקרע:

שמנה ימים קודם לרגל. ונהג יום א' בגזירת שלשים בטלו ממנו גזירת שלשים. וכל זה מדינא דמתני' אבל מסקינן בגמרא להלכה שהקובר את מתו אפי' שעה אחת קודם הרגל בטלה ממנו גזירת שבעה:

מפני שאמרו. כלומר ומה טעם לא אמרו חכמים הקובר את מתו קודם השבת בטלה ממנו גזירת שבעה מפני שאמרו שבת עולה למנין ז' דלא כתיב בה שמחה אלא עונג ונוהג בה מקצת אבילות כגון דברים שבצנעה ואינה מפסקת להאבילות אלא יושב ומתאבל את השאר לאחר שבת:

ורגלים. אם נהג אבילות קודם הרגל מפסיק הרגל לגמרי ומבטל ממנו גזירת שלשים משום שאין דין אבילות נוהג ברגל לפיכך מפסיק הרגל ואין עולין אם לא נהג אבילות קודם הרגל אלא התחיל אבילותו ברגל אין ימי הרגל עולין למנין ז' ומתחיל למנות שבעה אחר הרגל אבל עולין לו ימי הרגל לגזירת שלשים ומשלים שאר ימי שלשים אחר הרגל:

גמ' **גזירת שבעה סנדל וספר כצ"ל**. ספ"ר סימן הוא סיכה פוריא רחיצה. חל יום שמיני שלו להיות בשבת. וערב הרגל בשבת מגלח בע"ש:

היאך אפשר שחל יום השמיניבשבת. וכי נקבר בשבת. תיפתר שגררתו חיה. ולא נקבר בזמנו וכל זמן שלא נקבר אין האבילות חלה ונתייאשו בשבת מלבקשו ומשנתייאשו לקוברו חל האבילות ושמיני שלו בשבת. ותני כן וכו'. שמונין ימי האבילות משנתייאשו לבקשו ולקוברו:

השזרה והגלגולת. נידון כרובו:

ר' אבון. קאמר תיפתר שחל שמיני שלו בשבת כגון שנסתם הגולל ע"ש עם חשיכה ואחר שנסתם הגולל חל האבלות בשבת:

היך אפשר. לעשות זה עם חשיכה בשבת:

תיפתר שסתמו. הגולל ע"י עכו"ם:

אית דבעי מימר. דלא צריכין להני שינויי דחיקי אלא דמיירי שבאת לו שמועה קרובה בשבת שהשמועה בתוך שלשים וצריך לנהוג שבעה ושלשים מיום השמיעה והרי שמיני שלו בשבת:

ר' אמי הוה ליה עובדא. שאירע לו אבילות וגילח יום שלשים ואחד והכי גרסי' ברפ"ג דנזיר ור' אמי הוה ליה עובדא וגילח ביום שלשים דשני המעשים היו לר' אמי. והיא הגי' הנכונה והכי מוכח מדלקמיה שפעם אחת גילח ביום ל"א ובפעם אחרת גילח ביום שלשים:

מן מתני'. דנזיר יליף לה ר' אמי שאם רצה מגלח ביום שלשים דמקצת היום ככולו ומדמה לה לנזירות. דתנינן תמן. בפ"ג:

מי שנזר שתי נזירות זו אחר זו מגלח את הראשונה וכו'. ומסיים שם ואם גילח את הראשונה יום שלשים מגלח את השנייה יום ששים ואם גילח יום ששים חסר אחד יצא וכו'. וס"ד דר' אמי שאם רצה קתני אם רוצה לגלח ביום שלשים מגלח לפיכך פעם עשה כך ופעם עשה כך:

אמר ר' יוסי. דלא הוא דתמן לשעבר קאמר שאם גילח ביום שלשים יצא בדיעבד והכא בתחלה בתמיה והיכי יליף ר' אמי לעשות כן לכתחלה:

מן מתניתין דידן. דקתני שמנה ימים וכו' ומותר לגלח ערב הרגל משום דאמרי' מקצת היום ככולו א"כ היא שמיני היא שלשים דכמו דאמרי' בשמיני מקצת היום ככולו וה"נ ביום שלשים:

א"ר יוסי שנייא היא תמן. בשמיני שבערב הרגל שמפני כבוד הרגל התירו לגלח ולא מטעמא דמקצת היום ככולו ולא תילף מינה ליום שלשים בעלמא:

תדע לך שהוא כן. דשאני בין שמיני של ערב הרגל לבין שלשים דעלמא דהא אמר ר' חלבו וכו' כדלעיל והשתא אם תאמר דלאו מטעמא שמפני כבוד הרגל אמרו כן א"כ מעתה אף ביום שלשים שחל להיות בשבת נימא נמי דמותר לגלח בערב שבת דהא קאמרת דהיא שמיני היא שלשים:

ועוד מן הדא. שמעינן דלא אמרינן מקצת היום ככולו ובשמנה דמתני' טעמא מפני כבוד הרגל הוא:

דאמר ר' יוחנן על כל וכו'. ה"ג בנזיר שם ועיקר כדמוכח מדלקמן:

על כל המתים חוץ מאביו ואמו:

וישלול יום שבעה ויאחה יום שלשים. אי אמרינן מקצת היום ככולו אלא ש"מ דלא אמרינן:

א"ר חגיי די הוה שמעתא כן ושמעתא כן. כלומר דר' חגיי מתמה דמייתי סיעתא משמעתא דר' יוחנן גופיה לשמעתא דר' יוחנן דמ"ש כאן וכאן דר' יוחנן הוא ואיהו לא סבירא ליה מקצת היום ככולו אבל אנן סבירא לן דשפיר אמרינן מקצת היום ככולו:

תני זו דברי אבא שאול וכו' והלכה כדבריו דברי אבא שאול בבריית' דס"ל אם קבר שבעה קודם הרגל בטלה ממנו גזירת שלשים אלמא אמרי' מקצת היום ככולו וסייעתא לר' חגיי:

דברי אבא שאול. לדברי אבא שאול בין ימים בין גזירות בטלו אבל לדברי חכמים וכתנא דמתני' דקתני שמנה ימים וכו' ימים בטלו גזירות לא בטלו וכדמפרש ואזיל לענין מאי ומה ביניהון:

ערב הרגל ביניהון. דלתנא דמתני' ימים בטלו אבל גזירות שלשים תלויין ועומדין ולא בטלו שאם גילח ערב הרגל אז בטלו נמי גזירת שלשים ויגלח אחר הרגל ואם לא גילח ערב הרגל אל יגלח אחר הרגל דאכתי גזירת שלשים עליו ולא אמרו ימים בטלו אלא שיכול לגלח ערב הרגל ולא ידעין טעמא דידיה דהורה כן אי משום דס"ל דפליגי אבא שאול ורבנן בהא והורה לו כהדא דאבא שאול דהלכה כדבריו או אם כהדא דרבנן וכדברי הכל הורה לו דסבירא ליה דלא פליגי אלא אי אמרינן מקצת היום ככולו ולכ"ע ימים וגזירות בטלו כל חד וחד למאי דסבירא ליה:

הרגל עולה למנין שלשים. אם לא נהג אבילות קודם הרגל וצריך לנהוג אחר הרגל עולה לו הרגל למנין שלשים ומשלים את השאר:

אשכחון תלתין קודמין לשבעה. בתמיה לדבריך נמצאת שנוהג מנהג שלשים קודם השבעה שהרי זה צריך לנהוג שבעה אחר הרגל והיכן מצינו מנהג שלשים קודם למנהג

שבעה. א"נ ר' יוסי בניחותא קאמר לה דהשתא משכחת לה דלפעמים נוהג מנהג שלשים קודם מנהג שבעה דכך הוא הדין דימי הרגל עולין לו למנין שלשים כדפרישית במתני' מפני שהדברי' הנוהגים בשלשים של אבל נוהגין ברגל:

לא אמר אלא שלשה. דוקא הא שנים לא ומשום שעיקר האבילות ג' ימים הראשונים כדאמרינן שלשה לבכי:

הדא דאת אמר. דשנים לא ולא בטלה ממנו גזירת שבעה היינו שנוהג אבילות שבעה ברגל בינו לבין עצמו אבל הרבים אין מתעסקין עמו לנחמו ברגל דהא מיהת נהג שני ימים מנהג שבעה קודם הרגל:

ותני כן. הקובר את מתו שלשת ימים בתוך הרגל כלומר שלא נהג אבילות כלל קודם הרגל אלא שקברו ביום א' של חוה"מ שהוא שלשת ימים בתוך הרגל מונה שבעה לאחר הרגל ובכה"ג הוא שאמרו ג' ימים הראשונים הרבים מתעסקין עמו לנחמו ובד' ימים האחרונים אין מתעסקין עמו מכיון שכבר נתעסקו עמו בג' הראשונים ומלאכתו וכו' לאחר שכלו ז' ימים ממיתת המת:

מהו להראות לו פנים. לבקרו בלא תנחומין באלו ימים האחרונים:

והלא אמרו אין אבל בשבת. לנחמו ומפני מה אמרו להראות לו פנים בשבת לא מפני הכבוד והכא נמי מראין לו פנים מפני הכבוד:

ודכוותה וכו'. כמו דאמרינן דשנים קודם הרגל לא בטלה ממנו גזירת שבעה ודוקא בינו לבין עצמו אבל אין הרבים מתעסקין עמו כן נמי אם מת יום א' לפני הרגל בטלו ממנו גזירת שנים כלומר אין לו דין של הקובר שני ימים לפני הרגל אלא הרבים מתעסקין עמו מכיון שלא נהגו שני ימים לפני הרגל:

אבל ביום הראשון אינו נותן תפלין. גרסי' להא לעיל בברכות פ"ג בהלכה א' ומשום הקושיא דמקשה על המתני' דהתם וכדמייתי נמי הכא לקמן:

ביום הראשון אינו נותן תפלין. עליו וילפינן מדקאמר ליה הקב"ה ליחזקאל פארך חבוש עליך מכלל דלכ"ע אסיר וכתיב ואחריתה כיום מר והלכך אינו נוהג אלא יום אחד:

אם באו פנים חדשות מן המנחמין חולצן כל שבעה. כלומר מיום השני עד סוף כל שבעה חולצן כשיבאו משילכו מניחן:

ר' יהושע. ס"ל דשני ימים אסור להניחן והא דכתיב כיום מר עיקר מרירות היא דהוי חד יומא אבל אבלות שני ימים הוון:

אם באו פנים חדשות. משלישי ואילך אין צריך לחולצן:

אם ביום השני וכו'. ופריך על המתני' דקתני התם מי שמתו מוטל לפניו פטור מן הק"ש ומן התפלין ואם אפי' ביום השני של אבילות אסור להניח תפלין לר' יהושע צריכא למימר מי שמתו מוטל לפניו דפטיר מן התפלין בתמיה:

אלא בגין דתנא דא. דתני ק"ש במתניתין תני נמי תפלין ואע"ג דמשנה דלא צריכא היא:

הלכה כר' אליעזר בנתינה. דביום השני הוא מניח תפלין:

וכר' יהושע בחליצה. דמשלישי ואילך אינו חולצן אף אם באו פנים חדשות:

ר' זעירה בעי אם נתן ביום השני כר"א. דהלכתא כוותיה בהא ומיבעיא לן מהו שיעשה ר"א כר' יהושע שלא לחלוץ כלומר מהו שנעשה בדיניה דר"א כסברת ר' יהיושע בחליצה והיינו ביום השני אם איני צריך לחולצן כשבאו פנים חדשות דאלו לר"א הא ס"ל לדידיה דאפי' כל שבעה הוא חולצן מיהו לדידן דלא קי"ל כר"א בחליצה אלא כר' יהושע ולר' יהושע משלישי ואילך הוא דקאמר אינו חולצן דהא ביום השני סבירא ליה דאינו נותן כלל והשתא הבעיא היא ביום השני לדידן אי נהגינן ביה כסברת ר' יהושע בחליצה של יום השלישי ואינו חולץ לדידן גם ביום השני אפי' באו פנים חדשות:

אמר ר' ייסי בר' בון וכיני. כך הוא הדין באמת דכר"א בנתינה בלחוד הוא דקי"ל אבל לא בחליצה וא"כ אם נתן בשני כדיניה דר"א אינו צריך לחולצן אפי' אם באו פנים חדשות דהא בענין חליצה הלכה כר' יהושע דכל זמן שמותר להניחן אינו חולצן אף בשבאו פנים חדשות:

אין כיני נאמר הלכה כר' אליעזר. הש"ס הוא דמתמה עלה דאם כך הוא שאפי' ביום השני אינו חולצן כלל א"כ לאיזה ענין איצטריך ליה לרב למימר הלכה כר' יהושע בחליצה שהרי לר' יהושע גופיה משלישי ואילך הוא דקאמר אינו חולצן ואם אנן נהגינן אף ביום השני שלא לחלוץ אף כשבאו פנים חדשות לא לימא אלא הלכה כר"א בנתינה בלחוד וממילא ידעינן דדוקא בנתינה הלכתא כוותיה אבל לא בחליצה ואף ביום השני אינו חולצן אפי' באו פנים חדשות ולא משני מידי:

הרי שאין לו מה לאכול. כך. הדין ביום הראשון וכו':

שהצריכוהו לכך. ולא שלחו לו שלא יצטרך לעשות מלאכה בימי אבלו:

בר קפרא כדעתיה. לשיטתיה הוא דאזיל דאמר אין תוקפו של אבל וכו' וביום השלישי אכתי תוקפו הוא:

כל תלתא יומין וכו'. גרסינן להא לקמן ביבמות. פ' בתרא בהלכה ג':

אריסיו. שקבלו שדה מן האבל למחצה לשליש ולרביע. וחכיריו בכך וכך כורים לשנה וקבליו שקבלו בקיבולת על כלהמלאכה הרי אלו עושין אע"פ שנשלם הזמן מקודם

משום דארעא לאריסותיה קיימא והוה ליה כמי שהיתה מושכרת מתחלה מכיון שזה היה אריסו מקודם לכן:

איכריו. שחופרין בשדהו וספניו וגמליו שהיו מושכרין אצל אחרים אינן עושין אם נשלם הזמן מקודם לפי שאלו מדרך בני אדם להחליף מזה לזה ונראה כמשכיר בימי אבלו:

היתה לו פרה. מושכרת ביד אחרים בגמלת חלב למכור ה"ז עושה בימי אבלו:

בהוא דחייב ליה. מקודם שהשכירה קודם ימי אבלו לכך הא בתחלה בימי אבלו אסור:

שאירע לאחד מהן דבר. אבלות נועלין את חנותן שהוא דבר של פרהסיא והכל יודעין שיש לאבל שותפות בו:

עושין בצינעה במקום אחר. ולא בבית האבל:

אבל כל זמן שמתו מוטל לפניו וכו'. כל זה בברכות פ"ג בהלכה א' עד כמי שנמסר לרבים:

איפשר לומר בשבת הראשונה. של שבעה דאיצטריך ליה לומר אינו הולך לבהכ"נ בתמיה שהרי רבים מתעסקין עמו להראות לו פנים כדלעיל אלא השנייה שהיא לאחר שבעה היא הראשונה ועלה אמרו שאינו הולך לבה"כ והשלישית שהיא שבת שלאחריה היא השנייה שאמרו הולך ואינו יושב במקומו והרביעית היא השלישית שאמרו יושב במקומו ואינו מדבר:

רבי שמעון אומר וכו' הלכה כדברי שהוא מוסיף ימים. להיות שוה לכל אדם וזהו כר"ש דהלכה כדברי המיקל באבל:

ברביעי מונה לעצמו. בתחלה:

רבי שמעון אומר וכו' הלכה כר"ש בשאינו גדול משפחה. זה שבא מן הדרך ומצא אבילות בתוך ביתו אבל אם היה גדול משפחה ובא ברביעי מונה לעצמו:

בשלא הוראו לו רוב פנים. הא דתמרינן שאם בא לאחר שלשה מונה לעצמו דוקא בשלא הוראו לו רוב מהמנחמין פנים כלומר שלא מצא מנחמין אצל זה שהוא בבית אבל אם הוראו לו פנים מרוב המנחמין שמצא מנחמין אצלו. נוטלו למרחץ. כלומר אפי' בא בשביעי ימצא מנחמין אצלו כבר כלו ימי שבעה דמקצת היום ככולו ומותר ברחיצה מדינא וזה שהוא כאן נוטלו לוה שבא עמו והולכין למרחץ וכלומר דכמו שכלו שבעה לזה כך כלו לזה דהואיל ומצא מנחמין מונה עמהן לעולם:

הרי שמוליכין אותו. אם מוליכין את המת ממקם למקום לקוברו שם וכגון אילין דקברין בבית שריי שמוליכין למקום בית שערים וקוברין מתיהן מאימתי מתחיל האבלות.

ופליגי תנאי בהא אית תניי וכו'. אלו אבלים שנשארו כאן מונין משיצא המת מהעיר ואלו ההולכין לשם מונין משיסתום הגולל:

ואית תניי תני וכו'. הכל הולך אחר גדול המשפחה. כדמפרש ואזיל לחומרין שאם גדול המשפחה נשאר כאן אז הוא דאמרינן כהך תניא קמייתא שאלו שהן כאן מונין משיצא המת וכו' אבל אם הגדול משפחה הולך ללוות את המת לשם ונשארו שאר כאן בהא הוא לחומרא דבין אלו ובין אלו מונין שבעה ושלשים משיסתום הגולל ולא מקודם:

כהדא גמליאל זוגא. כך שמו. נפטרה אחותו כאן והעלה אותה לקברה במקום אחר וסליק הלל אחיו עמו אח"כ וא"ל ר' מנא להלל מכיון שאתה גדול המשפחה הכל נגררין אחריך וכשתעלה גבי אחיך שהם שמה אז הוי שליף סנדלך וכלומר לכשיתחיל האבילות שלך וזהו משיסתום הגולל תחלוץ הסנדל עם שאר האחים בזמן א' שהכל הולך אחר גדול המשפחה:

אית תניי תני משיסתום גולל הראשון. חל האבלות מיד ואע"פ שלאחר כך מפנין אותו לקבר השני ואית תניי תני וכו':

אתא לגביה. כשבא ר' ירמיה אצל ר' חנניה וא"ל לחומרא הורו לך דמדינא מתחיל למנות משיסתום גולל הראשון:

הדא דאת אמר. דפליגי בהא דוקא אם מפנה אותו בתוך ז' משמת אבל לאחר ז' כבר עבר האבל ולכ"ע מונין השלשים משיסתום גולל הראשון:

בשנתן דעתו. בתחלה לפנותו מקבר לקבר בהא הוא דס"ל הך תנא בתרא משיסתום גולל השני אבל אם בתחלה לא היה דעתו ע"מ לפנותו לקבר אחר ואח"כ נמלך ופינה אותו לדברי הכל מונין משיסתום הגולל הראשון:

גמליאל דיקונתיה. ממקום קונתיה ונפטר במקום בורסא וקברו בורסאי אצלן ולאחר שלשה ימים נמלכו לפנותו ולהחזירו לקברות מקימו ושאלו לר' סימין ואמר להם מכיון שלא נתתם דעתיכם בתחלה לפנותו תמנו משיסתום הגולל הראשון:

א"ל ר' יעקב לר' אבהו עמך הייתי כשנשאל שאלה זו לר' אבודמא ואמר משיסתום גולל הראשון. וא"ל אני לא שמעתי זה מר' אבודמא ואם אתה שמעת פוק והורי כך:

ולמדין דבר מקודם למתן תורה. בתמיה שמא משניתנה תורה נתחדשה הלכה אלא כדר' יעקב בר אחא דיליף מלאחר מ"ת:

כך אתם שמרו על אחיכם כל שבעה. שידע שעתידים למות ביום השמיני:

מה ימי המת שבעה אף ימי הסגר שבעה. כלומר דימי הסגר כתיב בהדיא שבעה ומדקאמר אל נא תהי כמת מכאן רמז לאבל ימי המת שבעה דשוין הן לימי הסגר. וגרסי' ולהא לקמן בפ"ז דנזיר בהלכה ג':

ולא קביל עלוי. ר"ל להאי דר' יוחנן לפי שהיה קשה לו ואמר הכא עבד לה להסגר דמקיש ימי המת לימי הסגר. והכא בנזיר שם דתנינן ימי הסגר של מצורע הרי אלו עולין למנין ימי הנזירות אבל ימי החלטו אין עולין לו ויליף ר' יוחנן מדכתיב אל נא תהי כמת מקיש ימי החלט למת מה ימי המת וכו' וסותרין הדרשות אהדדי. ובנזיר גריס איפכא וע"ש:

ימי. רמז לשבעה:

בכי. רמז לשני ימים לבכי:

אבל. רמז לשלשים:

ואית דמחלפין. ודרשי כסדר שהשנים הראשונים הן לבכי מדסמיך בכי לימי ומדלא כתיב בכי ימי אבל משה דריש לרבות שבעה שהן נוהגין ביותר משאר ימים שאחריהם ואבל לשלשים היא דאתיא:

ר' יונה ור' חייה וכו'. מכאן למדנו לאבל שבעה דכתיב והפכתי חגיכם לאבל וגו':

מכאן לשמועה רחוקה. היקשא לעצרת נמי ילפינן מהאי קרא ולשמועה רחוקה הוא דאתא שאינה נוהגת אלא יום אחד:

אית תניי תני שמועה קרובה. נקראת כשהיא בתוך שלשים:

הלכה כדברי מי שהוא אומר וכו'. דהלכה כדברי המיקל באבל:

אמר לון רבי יוסי. דלא היא אלא מכיון ששמע בשעה שאינו יכול להתאבל ברגל כמי ששמע לאחר שלשים לפי שאחר הרגל נעשית שמועה רחוקה הלכך אין לו אלא יום אחד בלבד:

ויש קריעה בלא איבול. בתמיה והשיב לו ר' חנינא שכן מצינו שעל אביו ואמו אפי' למחר כמה שהוא אחר זמן האבילות ואפ"ה חייב לקרוע:

אפי' טפילה לטפילה. שהוא נטפל לו באבלות כגון שמת בן בנו והבן הוא האבל ונטפל הזקן עמו ואסור בתגלחת:

ואזל וספר. גילח וא"ל לא כן אלפן רבי אפי' טפילה בטפילה אסור בתגלחת ואמר לון ההיא באינון דהוון גביה בשנעשה אבל ואנן לא הוינן גביה:

ואפי' טפילה לטפילה. חייב ג"כ לקרוע כשהיה אצלו:

דאמר ר' אבהו. על מנהג אבילות קאי דמדקאמר הקב"ה ליחזקאל אל תנהג מנהג אבלים שמע מינה לדרך האבלים ומדא"ל האנק דום מכאן שהאבל צריך לצווח שישמעו צערו ומדא"ל מתים אבל לא תעשה מכאן שצריך להתאבל ומדא"ל פארך חבוש עליך וכו':

זה הגיהוץ. שאסור לאבל ללבוש בגד מגוהץ:
מאן דאמר אלו התפלין. למדנו אי מה התפלין שני ימים הראשונים אף עיקר האבל שני ימים הראשונים וכמ"ד לעיל ימי שנים:
לכסות את פיו. שיתעטף בסודרו עד שיכסה את פיו:
ויכסינה מלרע. יכסה פיו מלמטה:
דלא יהוון אמרין פומיה הוא חשש. ומכסה מפני הכאב ואינו ניכר שהיא משום אבלות:
מכאן שהקטנים הולכין אצל הגדולים. להביא לו לחם להברותו דאנשים שהביאו ליחזקאל הן קטנים לנגדו:
אל תבא בית מרזח. וירמיה כשיבא אל בית האבל הרי גדולים אצל הקטנים:
מאן תנא אבל אסור ברחיצה כל שבעה וכו'. גרסי' להא לעיל בפ"ב דברכות בהלכה ז' ומקצת בפ' בתרא דיומא ובפ"ק דתענית ע"ש עד נעצב המלך על בנו:
שמואל אמר וכו'. אשבת שבתוך שבעה קאי:
פריעת ראש. שמגלח האבל ראשו בשבת ואינו מתעטף:
אמר להלכה איתאמרת. האי מילתא דילמא למעשה בתמיה:
רב אמר וכו'. דסבירא ליה עיטוף הראש נוהג גם בשבת וכן איסור תשמיש המטה דהוו דברים שבצינעא ונוהג אף בשבת:
תרין בנוי דרבי נפקין. בשבת שבתוך שבעה:
חד רישיה מגלי ושליח סנדלוי. דסבירא ליה כשמואל ופריעת הראש חובה ושלף סנדליה שהוא רשות:
וחד רישיה מכסי. דסבירא ליה כרב:
ולבוש סנדלוי. שהיא לכ"ע רשות:
אמר ליה מה את סבר שעשית כך אם להראות לילף עובדא מינך אין למדין מן בר נש זעיר כמוך:
ואין דובר אליו דבר. בכל שבעת הימים ומדכתיב דבר מיותר דריש ואפי' דבר של תורה:
א"ל ר"ש בן לקיש. כל עצמו אלו היה שונה תמיד לא הוה מיית שלא היה יכיל מלאך המות לשלוט בו כהני עובדי דלקמן:
ומאי כדון. מאי האי דכתיב ואין דובר אליו דבר כהאי דאמר וכו'. מפני שלא היו חבריו יודעין באיזה דבר שאירע לו לפתוח לו ולנחמו אם בגופו וכו':
איבאש. חלה ומסוכן:
דיתנון עמיה. ואין לו רשות למלאך המות:
ואיתעביד קמיהון כמין חיוי ונבעתו והפסיקו מלשנות ונפטר אותו התלמיד:

כמין כוכבא. להבעיתם:
אין משום דשרי וכי' ולא ידעין. הטעם אי משום דס"ל דאבל מותר לקרות בתורה או משום דלא רגיל. ופריך ור' יסא לא רגיל בתורה בכל מקום אלא כגון מיליהון דרבנן כך הוא דרכם דאם בר נש נשאל בהם באיזו שאלה עושין עצמן כאלו לא רגיל ולעיין בדבר:
ואין משום שהיה להוט אחר התורה. נפשו חשקה ודביקה בתורה לשנות תמיד וכגון זה מותר:
הוסיפו עליהם וכו'. אע"פ שאין הכהן מיטמא לאלו מתאבלין עליהן:
רב דמכת אחתיה. נפטרה אחותו וציוה לחייה בריה וא"ל כד תהא סליק לגבאי אז הוי שלח סנדלך לנהוג איזו אבלות ושלא בפניו אין אתה צריך לכך:
מהו לכפות את המטה. בביתו של ר' מנא:
מהו לישן. ר' מנא ע"ג מטה כפויה:
מהו לקרות את שמע. בעוד שהן עסוקין במת:
נישמעינה וכו'. לעיל בברכות פ"ב בהלכה:
מאימתי כופין את המטות. שם בפ"ג בהלכה א' עד ונזכר שהוא אבל וע"ש:
אמר איני כופה את המטה וכו'. ומדייק מפני שאמר איני כופה את המטה אין שומעין לו שיישן ע"ג הספסל אבל אם כופה את המטה ורוצה לישן ע"ג הספסל שומעין לו והא מתני' דרפ"ב דסנהדרין דקתני כשמברין אותו וכו' משמע דוקא בכ"ג מיסב על הספסל הא בכהן הדיוט לא וכן דוקא ברבים מפני כבודם אבל ביחיד לא:
ולא עבדין כן. באמת לישב ע"ג ספסל:
כפיית המטה פעמים שעושה ששה וכו'. כדמפרש ואזיל. בע"ש. מת בע"ש נוהגת ששה שאין כפיית המטה בשבת:
עם דמדומי חמה. ונחשב לימי אבלות דאכתי יום הוא ואין כאן כפיית המטה אלא חמשה ימים ואם יו"ט לאחר שבת הרי אין כאן אלא ארבעה ואם שני י"ט של ר"ה לאחר השבת ג' הן וקמ"ל שאותן הימים שנוהג בהן אבלות נוהגת כפיית המטה ואע"פ שזקפה בשבת או ביו"ט והאי מילתא אזלא לדינא דמתני' דלא בטלה ממנו גזירת שבעה עד שינהג ג' ימים קודם הרגל:
קריבוי דנשייא. קרובו של הנשיא והורי ליה דבכה"ג משהוא זוקפה שוב אינו כופה:
כמה ימים היו לו. לנהוג עוד באבלות בשעה ששאל לזה התלמיד:
הורי לכפותה אפי' יום אחד. אפי' לא נשאר לו לנהוג באבלות אלא יום אחד הורה לכפותה ואיתחמי ליה בחלמא הפסוק יען כי מרית פי ה' הנאמר באיש אלהים אשר השיבו הנביא מבית אל:

לא יהוין אמרין חורש. מכשף הוא:
כדרך שהיא נוהגת. באבלות:
בדר עמו. בבית אחד:
לא הוה אמר כן. אלא כך היה מעשה אחוי דאיתתא וכו' ואמר לא צריך כלל:
מהו לקרות את שמע וכו'. כדלעיל:
שהיא מותר בתשמיש המטה. בשבת וקם ר' ירמיה עם בריה דר' סימין וא"ל הלא לכל התלמידים דר' יוחנן שאלתי ואין אחד מהם שמע זה ממנו אלא אבוך בתמיה:
אין דאיתאמרת וכו'. אם נאמר דבר זה לא נאמר אלא מהדברים שנתאמרו מן אילין דהכין דהכין המגמגמין וחושבין שכך וכך הוא ואינו אמת. והרבה כזה תמצא בזה הש"ס דמילתיה דריב"ל אמר שהוא אסור בתשמיש המטה בשבת כדאשמועינן מדלקמן דאמר ר' סימון וכו':
התיבון הרי הרגל שהוא אסור בתשמיש המטה. אם לא נהג אבלות קודם הרגל נוהג בו דבר שבצינעא ואינו עולה למנין שבעה אלא מפסקת וכדתנן במתני' א"כ אף השבת וכו' לא תעלה ותהא דינה כדין הרגל:
איפשר לשבעה בלא רגל אבל אי איפשר לשבעה בלא שבת. ואם אתה אומר כך שתפסיק כמו הרגל אם כן לא תמצא אבלות שבעה:

הלכה ו

מתני' **ר"א אומר משחרב בית המקדש עצרת כשבת**. לפי שבזמן המקדש היה לעצרת תשלומין לקרבן שבעה כחג המצות והיה דינה כחג המצות אף לענין אבלות ומשחרב המקדש שאין קרבן בטלה לה תורת הרגל ודינה כשבת שאינה מפסקת:
ר"ג אומר וכו'. ומסקנא דמילתא שהכל דינן כרגלים לבטל האבלות ואם נהג אבלות שעה אחת לפני הפסח אותה שעה חשובה כשבעה ושמונת ימי הפסח הרי ט"ו ומשלים עליהם עוד ט"ו שעה אחת לפני עצרת חשובה כז' ועצרת שיש לה תשלומין בזמן המקדש נחשב אף בזמן הזה כשבעה הרי י"ד ויום השני עולה למנין ומשלים עליהם עוד ט"ו שעה אחת לפני ר"ה בטלה ממנו גזירת שבעה מפני ר"ה וגזירת שלשים מבטל ממנו יה"כ ומגלח בערב יה"כ וכן אם קובר מתו בג' לתשרי מגלח בערב יה"כ. שעה אחת לפני יה"כ בטלה ממנו גזירת שבעה מפני יה"כ וגזירת ל' מבטל ממנו החג ומגלח בערב החג. שעה אחת לפני החג והחג הרי י"ד ושמיני עצרת חשוב כשבעה הרי כ"א ויום שני של שמיני עצרת הרי כ"ב ומשלים עליהם שמונה:

גמ' **דבית ר' ינאי אמרו עצרת עולה ז' כרגלים**. אם נהג שלשה קודם העצרת מבטל ממנו גזירת שבעה כרגלים לדינא דמתני' ודלא כר"א:

בעון קומי ר' יוסי. היאך ה"ה לענין מנין הימים של שלשים אי נימא שלשה לפני העצרת ועצרת גופה נחשב לשבעה הרי עשרה ומשלים השאר או אלא כך ל' לפני עצרת שבעה שבטלה ממנו גזירת שבעה כרגלים וכדבית ר' ינאי ועצרת עצמה נחשב כשבעה הרי ארבעה עשר יום ומשלים השאר:

אמר ר' יוסי בר' וכיני. כך הוא הדבר לדינא דמתני' נהג אבלות יום אחד לפני עצרת אינו מבטל ממנו גזירת שבעה ועצרת יום א' ומונה חמשה לאחר העצרת ואם שנים מונה ארבעה לאחר העצרת ושלשה אז בטלה ממנו גזירת שבעה ומשלים לל' אחר העצרת:

אין מראין פנים וכו'. דאמרינן לעיל בשבת אין תנחומין אבל מראין לו פנים להאבל ומבקרין אותו ובר"ה וביה"כ אין מראין לו פנים כדקאמר טעמא לקמן:

כהדא. עובדא דר' חזקיה ולא ס"ל להא דרבי שמואל בר' יצחק:

הוה ליה עובדא. של אבלות:

וסלקין רבנן וכו' בצומא רבא וחל להיות בשבת דאינהו הוה ס"ל כר' שמואל בר' יצחק ואמר לון ר' חזקיה כלום אמרו וכו' לא מפני התפלה שטרודים הם בימים אלו לתפלה ואין פנאי לכך וא"כ שנייא היא וכו' בתמי' ואפילו אם חל בשבת אין מראין לו פנים:

הלכה ז

מתני' **אין קורעין**. במועד אלא קרוביו של מת ובראויין להתאבל עליהם והן שבעה אביו ואמו בנו ובתו ואחיו ואחותו ואשתו ועל שאר קרובים שאינו חייב להתאבל עליהם אין קורעין במועד אלא אם כן הוא חכם שהכל קרוביו או הוא אדם כשר ובעל מעשים או שעומד בשעת יציאת נשמה שכל אדם חייב לקרוע אפי' במועד:

ולא חולצין. חליצת כתף במועד:

ולא מברין:

ברחובה של עיר כדרך שהיו נוהגין ובמועד אין מברין אלא קרובין ובתוך ביתו:

ואין מבריז. במועד אלא על מטות זקופות ואפי' בתוך ביתו:

. ואין מוליכין. הסעודה לבית האבל אף בשאר ימות השנה:

לא בטבלא. שהוא דרך כבוד:

ולא באסקוטלא. כמין קערה של כסף טקודיל"א בלע"ז:

ולא בקנין. הנעשה מחריות של דקל והוא ג"כ דרך חשיבות:

אלא בסלים. של ערבה קלופה שלא לבייש העניים שאין להם כלים חשובים ומנחמין ופוטרין את הרבים. נותנין להם רשות לילך מיד:

גמ' **ובלבד וכו'**. כדפרישי' במתני':
ואמרין עד מות שנא. חושדין היו אותו שמפני השנאה לא גמל ליה חסד ואחר המועד עשה לו כבוד ונכנס ואמר לבני אנשי צפורי דהדא דתנינן חכם שמת הכל קרוביו באינון דהוון גביה הוא דאמרו ואנן לא הוינן גביה ומפני כך לא רציתי לעשות כן במועד:
הקורע מן המלל. מה שמשייר האורג מן ראש הבגד כשיעור ב' אצבעות והוא ענף של הבגד נקרא מלל:
מן השלל. שאינו דבוק כ"א דרך ששוללין הקצוות בתפירה רחוקה:
מן הרדיד. שעל כתפיו אינו קרע:
מן האיחוי. שנתאחו ממש וכדמפרש שאין מקומו ניכר שהוא לשנים ודבוק הוא בתפירה גמורה ה"ז קרע:
עשרה הרעים וכו'. כדקחשיב ואזיל ושאין מתאחין לגמרי לעולם:
ומאלישע אנו למדין תורה. בתמיה כלומר וכי ממעשה שהיה באלישע אנו למדין לאלו הרי אליהו לא מת:
א"ל מתון מתון. מה הדבר קשה בעיניך מה המת וכו' וחשיב לגביה כמת:
כל ששנה הלכות ועד תורה. כלומר ששנה כל כך עד שהבין להלכות מן התורה והיאך הן נדרשות מן הכתוב שבתורה:
הדא דאת אמר בראשונה. שהיו מייגעין עצמן ומחזרין לידע עד המקור והמקום מהיכן נובעין ההלכות אבל עכשיו אפי' שונה הלכות בלבד:
עסקיו. משאו ומתנו:
כגון אנן דרבבינן. רבותינו משגיחין עלינו לבאר להן ואנן משיבין לון. לבאר משנתו. על בירייה ואנן אפי' הגדולים שבתוכינו לא חכמין לבאר המתני' עד תכליתה ודרך ענוה היא:
איזהו רבו וכו'. גרסי' להא בסוף פ"ב דב"מ וכן בהוריות פ"ג בהלכה ד' עד שהיה שוחה אמה עד שלא יפתח וע"ש:
מ"ט הנה אני ה' וגו' אלהי כל בשר אף על האומות:
מהו לקרוע בזמן הזה על הכינוים וכו'. בזמן הזה שאני בגלות ובעונותינו מצוי הוא ואם אתה אומר כן נתמלא כל הבגד קרעים וכדאמר משרבו הגדפנים פסקו מלקרוע:
מרתיקא. מכה באגרוף על לבו:
הדא אמרה שקורעין על הכינוים. שהרי הכותי הזה לא הוה גמור שם המיוחד וש"מ דס"ל לר"ל שאף בזמן הזה קורעין. וגרסינן להא בפ"ז דסנהדרין בהלכה ח'. מהו שלש דלתות וכו'. מפני מה המתין עד לאחר ד' פסוקים:

לפסוק החמישי. היו צריה לראש וכתיב בו כי ה' הוגה וגו' מיד וכו' ולא פחדו וגו' ש"מ דצריך קריעה על שריפת התורה:

יבא עלי וכו' כל אותו היום. שהת"ח מת בו:

אסקיה צום ההוא יומא. והוי תענית דמתענין לשעות:

נעמיתה. בת היענה וצד אותה ר' בא וחנקה והוציא התפלין ממנה:

ואדיין את לזו. אם עדיין אתה מחמיר כל כך אף בכה"ג ולאו מילתא היא דכן אמר רב ירמיה בשם רב וכו' ובכה"ג א"צ לקרוע:

את המגילה ואת הדברים. מיתורא דקרא קא דריש:

עתיד הקב"ה ליעשות ראש חולה לצדיקים. לעיל בפרק ב' דמגילה בהלכה ג' וע"ש והכא מייתי לה איידי דעולא בירייא דאמר נמי להא דלעיל:

אחד ששמע שחרבה ירושלים. באותו פעם שחרבה כמו שעשו האנשים האלו ואחד הרואה עכשיו וכו':

אית תניי תני מוסיף על הקרע. כשרואה אחר כך לחורבן בית המקדש מוסיף על אותו הקרע בעצמו ובהאי תוספת פלוגתא דתנאי היא אית תניי תני וכו':

מהו להבדיל קנה שפה. מקמי שפה והוא שפה העליונה של הבגד דעל אביו ואמו צריך לקרוע שפה העליונה כדלקמן ומיבעיא אם על אלו הדברים דלעיל צריך ג"כ לקרוע שפה העליונה:

ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם. ואין חזקה שהיא אחיזה למעלה בחיזוק ואינה פחות מטפח:

מכאן וכו'. מדכתיב ויחזק:

מת לו מת אחר. לאחר שקרע אפי' ששמע וכו' קורע קרע אחד לכולן כלומר באותו קרע הראשון. ר' יהודה בן תימא פליג דאביו ואמו אינו בתוספת אלא קורע על זה בפני עצמו וכו':

ולא דא היא קדמייתא. דהא קאמר קורע על זה בפני עצמו ומאי האי דקאמר עוד שלא יעשה של אביו ואמו תוספת הא היינו הך אלא דה"ק ובלבד שלא יוסיף קרע על מת אחר לא על של אביו ולא של אמו שקרע בתחלה עליהן מפני שהקרע על אביו ואמו צריך שיהא ניכר בפני עצמו:

עד איכן. הוא מוסיף עוד באותו קרע:

אפי' נתמנה לו בגד. אחר בכל ימי שבעה חייב לקרוע גם לזה הבגד:

הדא דתימר. בימי שבעה דוקא בשאר קרובים אבל על אביו ואמו אפילו שמע לאחר זמן הרבה חייב לקרוע:

מת לו מת אחר. ואינו יכול להוסיף באותו קרע שכבר הוא למטה מטיבורו מרחיק ג' אצבעות משפת הקרע הראשון וקורע:
נעשה כפוחח. הוזכר לעיל בפ' הקורא את המגילה עומד וכלומר כבר הוא כפוחח שבגדיו קרועים ומה לו לעשות אם אינו יכול להוסיף עוד:
מאנין דלא חפיתין. שאין להם שפה סביב שקרע כל השפה:
הדא מנן לך. לעשות כן:
א"ל ר' תנחום. האבל לר' חיננא בר פפא התפלל עלינו:
א"ל יסוג תורעתך. יגדר פרצותיך:
לשלול. הקרע בתפירות שלילה שולל למחר ועל אותן שאינו באבלות שבעה קאמר:
לנעול. תפירת איחוי שנועל וסוגר חלקי הקרעים:
ולא פליגין. דלא תימא דפליגי בפלוגתא רחוקה כזו אלא תרוייהו בקרעים המתאחין קאמרי ומר אמר חדא ומר אמר חדא דמ"ד ישלול למחר ולא בו ביום מיירי בגוונא שאינו רשאי לאחות בו ביום כגון על רב מובהק וקמ"ל דאפי' שלילה למחר דוקא וכן לנעול מותר ג"כ למחר ושולל לרבותא נקט ומ"ד ינעול בו ביום וכגון שאינו על רבו מובהק אלא שלמד ממנו איזה דבר וקורע עליו ומאחה מיד וכן נמי ישלול בו ביום וכלומר אם רצה ישלול בו ביום בלבד ואח"כ יאחה למחר:
שמעין מת. ועליו ג"כ חייב לקרוע הרי כבר יצא ידי קריעה אע"פ שהיה בטעות מ"מ על המת קרע:
מ"ד לא יצא ידי קרעו שהרי על חי קרע. באותה שעה שקרע ואינה כלום וצריך לחזור ולקרוע:
ועוד מן הדא דתני. בהדיא דקריעה בטעות בכה"ג אינה קריעה אא"כ הוא על אתר כדתניא קרע שכסבור מת הוא וחזרה בו נשמהוכו'. וגרסי' להא לעיל בפ"ב דברכות בהלכה א' ומן רבי יוחנן הוה מסתמיך וכו' גרסי' נמי בפ"ב דשקלים עד סוף ההלכה וע"ש:

הלכה ח

מתנ' אין מניחין את המטה של מת ברחוב במועד:
ולא של נשים לעולם. אפי' בחול מפני הכבוד ששופעו' זיבה. ובגמרא קאמר דאפי' לשעה לא דכתיב ותמת שם מרים ותקבר שם סמוך למיתה קבורה:
מענות. כדמפרש לקמן במתני' עינוי שכולן עונות הקינה כאחת:
אבל לא מטפחות. להיות מספקת כף על כף:
ר' ישמעאל וכו'. ואין הלכה כר' ישמעאל:

גמ' **על כל המתים כולן הוא דוחה במטה**. להוציא המת מיד שיכול ואינו מרבה בעסקיו לצורך הקבורה שלא ישהה:

מרבה בעסקיו הוא. מפני כבוד אביו ואמו אבל דוחה במטה מפני הדוחק או עונת גשמים וזהו כבודם:

קנה שפה. שפת העליונה של הבגד וכו' כדלעיל. וגרסי' להא בפ"ב דסנהדרין בהלכה א' ובפ"ג דהוריות לכל הסוגיא:

תשיש. חלוש היה רוצה לבקרו ובתוך שהלך ברחוב שמע שמת ושלח אחר בגדי השבת הטובים שלו וקרע אותם. ופליג בזה דאמר על כל המתים קורע מקמי שפה ואידך כדקאמ' שם דלר' יהודה אין קורעין על הרב אלא כל שרוב תלמודו ממנו ור' יוחנן לא הי' רוב תלמודו מר' חנינא והיינו דפליג בתרתי עם ר' יהודה לפי גי' דהתם:

כהאי דתנינן תמן. בהוריות:

כ"ג וכו'. ופליגי בפירושא דלמעלן ולמטן:

למעלן מקנה שפה. בשפה העליונה ולמטה למטה מקנה שפה שלא בשפה העליונה אלא תחתיה:

ר' יוחנן אמר למטה. דאמרו בכ"ג למטה ממש:

כר' יודה. דאמר על כל המתים קורע מקמי שפה ופריך ואין כר' יודה א"כ לא יפרום כהן גדול כל עיקר דהא ר' יודה אמר כל קרע שחינו מבדיל קמי שפה ה"ז קרע של תפלות ולא כלום הוא ור' אלעזר בשם כהנא הא קאמר דלמטן דכ"ג למטה מקמי שפה הוא:

מאי כדון. והשתא כמאן ס"ל לר"א. ומשני לעולם כר' יודה ושאני ג"כ דחומר הוא בו שאינו מבדיל קנה שפה ור' יודה לא איירי בכה"ג:

אי זהי איחוי כארוג. כל שהוא נראה כארוג זה עם זה ואין התפירה ניכרת. הסולם והקפש. מיני בגדים שהן עשוין כמלבוש חצי הגוף כמו שהנשים נותנין עליהן לתפארת כשהן מהלכין ברחוב והן אינן מעכבין בקריעה:

העליון. בגד העליון המכסה את הגוף:

אין אפיקרסן מעכבת בקריעה. הוא לבוש התחתון הסמוך להגוף. בפ"י דמקואות הקשר שבפקרסין שבכתף. וכן פי' הערוך ובפ' היה. קורא קאמר הכא גבי ר' יוחנן אפרקוסין התחתון שלו:

האשה אינה קורעת. לעולם אלא העליון בלבד:

תני רשב"א האשה. כך היא עושה קורעת את הבגד הפנימי והופכתו לאחוריה ואח"כ קורעת את שאר הבגדים שעליה שלא תראה בשרה וחלוקה:

חדשים. בכלי צמר הדרך לגהץ החדשים ובכלי פשתן מגהצין הלבנים ואפי' הן ישינים:

עד שישלח פרע. בגידול שער הרבה או עד שיגערו בו חבריו ויאמרו יש לך הרבה. אתא שאל לר' מנא. אם הרגל מבטל ממנו גזירת שלשים ומותר לגלח והשיב לו שאין הרגל מפסיק האבלות לגילוח אלא דבר שהוא תלוי בשבעה לדין שבעה ושלשים לדין שלשים לאפוקי הכא באביו או באמו השיעור הוא עד שישלח פרע וכו':

מפני שבטלה ממנו מצות כיבוד. התלוי בלב לפיכך קורע עד שהוא מגלה את לבו:

אם היתה חבורת מצוה. והוא באותו חבורה או לסעודת קידוש החדש שהיו עושין ביום הקידוש שהיא סעודת מצוה כדאמר בפ"ק דסנהדרין מותר אפי' בתוך י"ב חדש:

הרי שהיה מחליף בגדים. ביום מימי השבעה חייב לקרוע מחדש בכל השבעה:

בר קפרא אמר אין לך אסור באיחוי אלא. הבגד שקרע ביום הראשון בלבד:

פלוגתא אחרת ביניהון. יש עוד נ"מ בפלוגתייהו דלמ"ד אסורין כולהון באיחוי א"כ עושה הוא שאר הימים כיום ראשון לענין קריעה לדידיה אפי' יש עליו כמה בגדים חייב לקרוע את כולן בכל שבעה בשעה שמחלף. אבל למ"ד אין לך אסור באיחוי אלא הבגד שקרע ביום הראשון בלבד האי מ"ד עושה שאר הימים לתוספת בעלמא אם החליף בגדיו ולדידיה אפי' יש עליו כעה בגדים שהחליף אינו קורע אלא העליון בלבד:

הלכה ט

מתני' **בראשי חדשים וכו' מענות ומטפחות בזה ובזה אבל לא מקוננות**. עינוי וקינה מפרש לקמן ומשום שהקינה אחת פותחת לדבר וכולן שומעות לענות אחריה איכא פרסומי מילתא טפי הלכך לא התירו אף בר"ח וחנוכה ופורים:

נקבר המת. אף בר"ח וחנוכה ופורים לא מענות ולא מטפחות וכ"ש בחול המועד:

שנא' ולמדנה וגו' ואשה רעותה קינה. משמע אחת אומרת ורעותה עונה אחריה. אבל לעתיד אומר ובלע המות לנצח וגו'. משום דמועד קטן סיום כל סדרמועד הוא לא בעי לסלוקי במילתא דאבלות ומסיים בדבר טוב:

גמ' **עבדן ליה איברייא**. עשו להאבל סעודות הבראה ברחוב כדרך שהיו נוהגין והיו בני העיר סבורין לומר בתחלה שמדעתן דרבנן עשו כן וכשבדקו אחר הדבר מצאו שלא עשו זה מדעת החכמים לפי שאין מברין בראש חודש ובחנוכה ובפורים ברחובה של העיר כמו שאין מברין במועד:

אפילו לשעה. אמתני' דלעיל קאי שאין מניחין מטה של נשים ברחוב לעולם ואפילו לשעה מועטת מן הדא דכתיב ותמת שם מרים ותקבר שם ושם בתרא מיותר הוא ללמד סמוך למיתה קבורה:

ואנן חמיי רבנן עניין בדיבורא. כמו בדברא והלא אנו רואין שרבנן מאחרין את המטה בחוץ במועד ואינן ממהרין לקברו ומפני מה עושין כן:

חברים זריזין הן. לשמור עצמן ואינן באין לידי הספד במועד:

תני אין מוליכין חלילין. במועד לבית האבל שלא יאמרו לצורך הספד הן מובאין:

אבל מוליכין חלילין לבית השמחה ולבית המשתה. וכגון שהנישואין היו בערב הרגל ושבעת ימי המשתה נוהגין במועד ועיקר השמחה ביום החופה שאז מותר כל ימי המועד בשמחה:

הדרן עלך פ' אלו מגלחין והדרן כולא מסכתא דמשקין וכולא סדרא דמועדא בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען: